

BOSNA I HERCEGOVINA
Institucija ombudsmena/ombudsmana
za ljudska prava
Bosne i Hercegovine

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Институција омбудсмена/омбудсмана
за људска права
Босне и Херцеговине

Specijalni izvještaj

**o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim
policijskim upravama u Bosni i Hercegovini**

mart 2024. godine

Specijalni izvještaj o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini

mart 2024. godine

Autori Izvještaja ombudsmeni:

- dr. Jasminka Džumhur
- Nives Jukić, dipl. iur.
- dr. Nevenko Vranješ

Radna grupa:

- dr. Nevenko Vranješ, koordinator Radne grupe
- Vedrana Pavlović, pomoćnica ombudsmena BiH, šefica Odjela za praćenje prava osoba lišenih slobode
- Dejana Kozomara, stručna savjetnica u Odjelu za praćenje ostvarivanja prava osoba lišenih slobode
- Fatima Račić, stručna savjetnica u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije
- Vanja Burić, stručna savjetnica u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije

Tehnička podrška:

- Dragan Perić, šef Odjela za informacijske tehnologije

Sufinansira
Evropska unija

COUNCIL OF EUROPE

Sufinansira i
implementira Vijeće Evrope

Prevod i štampanje ovog izvještaja je omogućeno uz finansijsku podršku Evropske unije i Vijeća Evrope, u okviru zajedničkog programa „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku” i projekta „Dalje unapređenje tretmana osoba lišenih slobode i osoba kojima je izrečena kazna ili sankcija u Bosni i Hercegovini, u skladu sa evropskim standardima”. Sadržaj je isključiva odgovornost autora/autorki i ni u kom slučaju ne predstavlja zvanične stavove Evropske unije ili Vijeća Evrope.

Sadržaj

1.	Uvod	5
2.	Metodologija	7
3.	Pravni okvir	9
3.1.	Međunarodni standardi	9
3.2.	Ustavno određenje	10
3.3.	Zakonodavno određenje	11
4.	Praćenje implementacije preporuka i analiza trenutnog stanja u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini	12
4.1.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske	12
4.1.1.	Policijska uprava Banja Luka	14
4.1.2.	Policijska uprava Prijedor	16
4.1.3.	Policijska uprava Doboј	19
4.1.1.	Policijska uprava Bijeljina	20
4.2.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine	24
4.2.1.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo	25
4.2.2.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona	28
4.2.3.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona	31
4.2.4.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona	34
4.2.5.	Ministarstvo unutrašnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona	37
4.3.	Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine	40
5.	Zaključna razmatranja	43
6.	Generalne preporuke ombudsmena Bosne i Hercegovine	45
	ANEKS I – RASPORED OBAVLJENIH POSJETA I SASTANAKA	46

1. Uvod

Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine je nezavisna institucija, uspostavljena s ciljem promoviranja dobre uprave i vladavine prava i sloboda fizičkih i pravnih lica, kako je garantirano Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku Ustava. Institucija ombudsmena nadgleda aktivnosti institucija Bosne i Hercegovine, njenih entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Institucija postupa u okviru ustava, zakona, drugih propisa i općih akata, kao i ratificiranih međunarodnih ugovora i općeprihvaćenih pravila i standarda međunarodnog prava.¹

Institucija ima i posebne nadležnosti utvrđene Zakonom o zabrani diskriminacije,² Zakonom o slobodi pristupa informacijama na nivou institucija Bosne i Hercegovine,³ Zakonom o slobodi pristupa informacijama Federacije BiH,⁴ Zakonom o slobodi pristupa informacijama Republike Srpske,⁵ Zakonom o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima Bosne i Hercegovine,⁶ Zakonom o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima Federacije Bosne i Hercegovine⁷ i Zakonom o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima Republike Srpske.⁸

Bosna i Hercegovina potpisnica je UN-ove Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni i postupaka, a 2008. godine ratificirala je Opcioni protokol uz Konvenciju (u daljem tekstu: OPCAT), čiji je neposredni cilj da uspostavi sistem redovnih posjeta mjestima gdje se nalaze lica lišena slobode od strane nezavisnih međunarodnih i domaćih tijela, radi prevencije torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni i postupaka.

Opcioni protokol predviđa da sve države potpisnice uspostave mehanizme za prevenciju torture, koji će redovnim posjetama ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode djelovati preventivno s ciljem poboljšanja njihovog tretmana i uvjeta u kojima se ta lica nalaze, kao i da se omogući zaštita ovih lica od torture i drugih surovih neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka.

Opcioni protokol u članu 17 predviđa sljedeće: „Svaka država potpisnica je dužna da ima, odredi ili uvede, najkasnije godinu dana nakon stupanja na snagu ovog Protokola ili nakon njegove ratifikacije ili pristupanja ovom Protokolu, jedan ili više nezavisnih nacionalnih mehanizama za prevenciju torture na unutrašnjem nivou.⁹ Mehanizmi koje uspostavljaju decentralizovane jedinice mogu biti određeni kao nacionalni mehanizmi za prevenciju u smislu ovog Protokola, ukoliko su u skladu sa njegovim odredbama.“

Nakon dugogodišnje parlamentarne procedure, dana 30. 8. 2023. godine na sjednici Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH.¹⁰ Članom 4a Zakona predviđeno je da ombudsmeni obavljaju poslove preventivnog mehanizma. U vršenju poslova za koje su neophodna specijalistička znanja

1 Član 1. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

2 Zakon o zabrani diskriminacije, „Službeni glasnik BiH“, br. 59/09 i 66/16.

3 Zakon o slobodi pristupa informacijama na nivou institucija Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik BiH“, broj 61/23.

4 Zakon o slobodi pristupa informacijama Federacije Bosne i Hercegovine, „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 32/01 i 48/11.

5 Zakon o slobodi pristupa informacijama Republike Srpske, „Sl. glasnik Republike Srpske“, br. 20/2001.

6 Zakon o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik BiH“, br. 37/03.

7 Zakon o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima Federacije Bosne i Hercegovine, „Službene novine FBiH“, br. 12/03 i 34/04.

8 Zakon o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima Republike Srpske, „Službeni glasnik RS-a“, br. 41/03.

9 Po članu 24, države mogu, nakon ratifikacije, donijeti deklaraciju kojom odgađaju izvršenje svojih obaveza u pogledu bilo nacionalnih mehanizama za prevenciju bilo Međunarodnog potkomiteta za tri godine, uz mogućnost da Komitet protiv torture dozvoli dalje produženje od dvije godine. Države ne mogu odgoditi svoje obaveze u pogledu oboje: i nacionalnih mehanizama i Međunarodnog potkomiteta. Svako odgađanje se mora zahtijevati samo u vrijeme ratifikacije, a nikako kasnije.

10 Stupio na snagu 14. 9. 2023. g.

ombudsmeni će uključiti i druge nezavisne stručne osobe iz akademske zajednice i odgovarajućih oblasti, kao i predstavnike organizacija civilnog društva registrirane za obavljanje djelatnosti iz oblasti zaštite ljudskih prava (član 4.a, stav 5).

Poslovi i zadaci preventivnog mehanizma su:

- **posjete i obilasci** mjestima u kojima se nalaze ili bi se mogla nalaziti lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje u Bosni i Hercegovini radi povećanja stepena njihove zaštite od torture i drugih oblika surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kazni;
- **davanje preporuka** nadležnim organima vlasti u Bosni i Hercegovini radi poboljšanja postupanja prema licima lišenim slobode i uvjeta u kojima se nalaze, odnosno sprečavanja torture i drugih oblika surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kazni;
- **davanje prijedloga i primjedbi na zakone i druge propise** radi zaštite i unapređenja ljudskih prava i sloboda lica lišenih slobode;
- **saradnja s Potkomitetom Ujedinjenih naroda** za prevenciju torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka i kazni, slanje informacija i održavanje sastanaka.

Usvajanjem ovog zakona Bosna i Hercegovina je izvršila obavezu preuzetu ratifikacijom OPCAT-a.

Bitno je napomenuti da su ombudsmeni i njihovo osoblje u periodu koji je prethodio usvajanju zakona pohađali obuke o mandatu i funkcioniranju preventivnog mehanizma. Tako je u 2018. i 2019. godini realiziran *Projekt jačanja kapaciteta Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH u cilju implementiranja mandata preventivnog mehanizma u BiH*, u saradnji s ombudsmenom Republike Bugarske uz podršku Ambasade Republike Bugarske.

U periodu od 13. do 15. 11. 2023. godine osoblje Institucije ombudsmena pohađalo je obuku na temu *Integriranje pitanja seksualnog i rodno zasnovanog nasilja u praćenje stanja u zatvorskim i pritvorskim ustanovama*, koju su organizirali Ured OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava i Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine u martu 2019. godine izdali su Specijalni izvještaj o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini.¹¹ Neposredno prije toga posjetili su sve veće policijske uprave u Bosni i Hercegovini te na osnovu razgovora s rukovodstvom, uvida u dokumentaciju, kao i neposrednog opažanja prostorija za zadržavanje lica konstatirali zatečeno stanje i uputili generalne preporuke Vladi Republike Srpske, Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Vladi Kantona Sarajevo, Vladi Zeničko-dobojskog kantona, Vladi Srednjobosanskog kantona, Vladi Tuzlanskog kantona i Vladi Hercegovačko-neretvanskog kantona: da izvrše izdvajanje neophodnih budžetskih sredstava s ciljem realizacije preporuka ombudsmena upućenih nadležnim ministarstvima unutrašnjih poslova koje se odnose na neophodnu adaptaciju prostorija za zadržavanje.

S obzirom na činjenicu da je od izdavanja preporuka prošlo gotovo pet godina, ombudsmeni su ocijenili da je ovo objektivan period za ponovno sagledavanje stanja u policijskim upravama koje su bile predmet prethodnog izvještaja, ali i uvid u stepen implementacije upućenih preporuka, te su Zaključkom broj Oi-K-SA-418-1.7/23 od 19. 5. 2023. godine, usvojenim na IV redovnoj sjednici, utvrdili da će se pristupiti izradi izvještaja pod nazivom „Specijalni izvještaj o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini“.

Aktivnosti na izradi ovog dokumenta obuhvatale su posjete policijskim upravama u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske,¹² kantonalnih ministarstava unutrašnjih

11 Izvještaj dostupan na: https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen_doc2019041708251344bos.pdf.

12 Policijska uprava Banja Luka, Policijska uprava Prijedor, Policijska uprava Doboj i Policijska uprava Bijeljina.

poslova¹³ i Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, sagledavanje trenutnog stanja, razgovor s rukovodstvom te brojne druge aktivnosti.

Posjete su iskorištene i da bi se među nadležnim podigla svijest o mandatu i funkcioniranju preventivnog mehanizma, odnosno da bi se upoznali s novim mandatom ombudsmena Bosne i Hercegovine u svjetlu usvojenog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

2. Metodologija

Metodološki posmatrano, struktura ovog dokumenta prati strukturu i metodologiju Specijalnog izvještaja o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini iz 2019. godine.

Prednje praktično znači da su aktivnosti na izradi ovog dokumenta obuhvatale posjete istim policijskim upravama, razgovor s rukovodstvom, neposredni uvid i opažanje u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode, razgovor sa zatečenim licima i opis zatečenog stanja.

Dodatno, u cilju utvrđivanja stepena implementacije izdatih preporuka, ombudsmeni Bosne i Hercegovine zatražili su od Vlade Republike Srpske, Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i vlada kantona obuhvaćenih ovim izvještajem dostavu informacija o stepenu realizacije generalnih preporuka upućenih ranijim izvještajem.

Izrada ovog specijalnog izvještaja zasnovana je na principu monitoringa stanja, što uključuje analizu relevantnog pravnog okvira i analizu stanja na terenu.

U tom smislu obavljene su aktivnosti navedene u tekstu koji slijedi.

1. Analiza relevantnog pravnog okvira

Prednja aktivnost obuhvatila je analizu međunarodnih standarda i domaćeg zakonodavstva u ovoj pravnoj oblasti, odnosno Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima,¹⁴ Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka¹⁵ i Opcionog protokola uz Konvenciju¹⁶ Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama¹⁷ i Evropskih zatvorskih pravila.¹⁸ U okviru analize domaćeg zakonodavstva analizirani su krivični zakoni, zakoni o javnom redu i miru, zakoni o prekršajima i zakoni o sigurnosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini, odnosno njenim entitetima i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine.

2. Analiza stanja na terenu

Ova aktivnost obavljena je tokom oktobra i decembra 2023. godine i obuhvatala je posjete policijskim upravama – stanicama u Republici Srpskoj, Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine. Sve posjete su bile unaprijed najavljene. Razgovori s nadležnim obavljani su na unificiran način, na osnovu unaprijed pripremljene metodologije i razrađenog upitnika.

13 Policijska uprava Sarajevo, Policijska uprava Zenica, Policijska uprava Mostar, Policijska uprava Travnik i Policijska uprava Tuzla.

14 Usvojena posebnom rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih naroda 10. decembra 1948. godine.

15 Odobrena i predložena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine 39/46 od 10. decembra 1984. Stupila na snagu 26. juna 1987, u skladu s članom 27 (1).

16 Usvojen od strane Ujedinjenih naroda 2002. godine, ratificiran od strane Bosne i Hercegovine 2009. godine.

17 Rim, 4. novembra 1950. godine.

18 Preporuka br. (2006) 2 Komiteta ministara zemljama članicama u vezi sa zatvorskim pravilima, usvojena na sjednici održanoj 11. januara 2006. godine, a izmijenjena od strane Komiteta ministara 1. jula 2020. godine na 1380. sjednici zamjenika ministara.

Tok posjeta koncipiran je na način da je u prvom redu obavljen razgovor s rukovodstvom uprave/ stanice i policijskim službenicima, potom se vršio neposredan uvid u dokumentaciju, a zatim je uslijedio obilazak prostorija za zadržavanje lica lišenih slobode. U situacijama kada je tokom posjete u prostorijama zatečeno lice, predstavnici ombudsmena obavili su s njim razgovor na temu postupanja policijskih službenika prilikom lišavanja slobode i privođenja u prostorije za zadržavanje, kao i uvjeta i tretmana prilikom boravka u ovim prostorijama. Razgovori su obavljeni bez prisustva policijskih službenika.

Tokom posjeta policijskim stanicama predstavnicima Institucije ombudsmena omogućen je pristup svim službenim prostorijama, pružene su tražene informacije te je omogućen uvid u traženu dokumentaciju.

Nakon okončanja navedenih aktivnosti, pristupilo se izradi samog Specijalnog izvještaja, koji u sebi osim trenutnog stanja sadrži i usporedbu sa stanjem u odnosu na prethodni period te osvrt na stepen implementacije preporuka upućenih Specijalnim izvještajem iz 2019. godine.

U konačnici, preliminarni tekst Specijalnog izvještaja o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini dostavljen je na uvid svim policijskim upravama koje su predstavnici Institucije ombudsmena posjetili, a dostavljeni komentari uvršteni su u tekst izvještaja.

3. Pravni okvir

3.1. Međunarodni standardi

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima

Ovom deklaracijom proklamira se pravo na fizički integritet i dostojanstvo kroz zabranu podvrgavanja mučenju, okrutnom ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.¹⁹ Deklaracijom je propisano da niko ne smije biti proizvoljno uhapšen, pritvoren niti protjeran.²⁰

Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka

U smislu ove konvencije, izraz „tortura“ označava svaki akt kojim se jednom licu namjerno nanose bol ili teške fizičke ili mentalne patnje u cilju dobijanja od njega ili nekog trećeg lica obavještenja ili priznanja ili njegovog kažnjavanja za djelo koje je to ili neko treće lice izvršilo ili za čije izvršenje je osumnjičeno, zatim tu spadaju zastrašivanje tog lica ili vršenje pritiska na njega ili zastrašivanje ili vršenje pritiska na neko treće lice ili iz bilo kojeg drugog razloga zasnovanog na bilo kojem obliku diskriminacije ako taj bol ili te patnje nanosi službeno lice ili bilo koje drugo lice koje djeluje u službenom svojstvu ili na njegov podsticaj ili s njegovim izričitim ili prešutnim pristankom. Taj izraz se ne odnosi na bol ili patnje koje su rezultat isključivo zakonitih sankcija, neodvojivih od tih sankcija ili koje te sankcije prouzrokuju.²¹

Konvencija propisuje da svaka država članica poduzima zakonske, administrativne, sudske ili druge uspješne mjere kako bi spriječila izvršenje akata torture na teritoriji pod svojom jurisdikcijom. Također je navedeno da se kao opravdanje za torturu ne može navoditi nikakva izuzetna okolnost, bilo da je riječ o ratnom stanju ili opasnosti od rata, unutrašnjoj političkoj nestabilnosti ili bilo kojem drugom vanrednom stanju. Kao opravdanje za torturu ne može se navoditi naredba neke pretpostavljene osobe ili organa vlasti.²²

Opcioni protokol uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni i postupaka (OPCAT)

Cilj ovog protokola jeste da uspostavi sistem redovnih posjeta nezavisnih međunarodnih i domaćih tijela mjestima gdje se nalaze lica lišena slobode, a radi prevencije torture i drugih surovih neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka. Članom 17 ovog protokola popisano je da je „svaka država članica dužna da ima, odredi ili uvede, najkasnije godinu dana nakon stupanja na snagu ovog protokola, ili nakon njegovog ratifikacije ili pristupanja ovom protokolu, jedan ili više nezavisnih nacionalnih mehanizama za sprečavanje/prevenciju torture na nacionalnom nivou“.

U smislu ovog protokola, lišavanje slobode podrazumijeva bilo koji oblik pritvora ili zatvaranja ili stavljanja lica u javno ili privatno mjesto čuvanja koje to lice, prema odluci sudskog, upravnog ili drugog organa, ne može svojevóljno napustiti.

Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama

Niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.²³

Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u slučajevima propisanim zakonom.²⁴

¹⁹ Član 5 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

²⁰ Član 9 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

²¹ Član 1 Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka.

²² Član 2 Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka.

²³ Član 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama.

²⁴ Član 5 stav 1 EKLJP: „U slučaju zakonitog lišenja slobode na osnovu presude nadležnog suda, u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode

Konvencijom je propisano da će svako ko je uhapšen biti odmah i na jeziku koji razumije obaviješten o razlozima za njegovo hapšenje i o svakoj optužbi protiv njega.²⁵

Evropska zatvorska pravila

Evropska zatvorska pravila primjenjuju se na lica koja su u zatvoru zbog bilo kojeg drugog razloga, u pritvoru na osnovu sudske odluke ili su lišena slobode na osnovu osuđujuće presude, te na ona lica koja su zbog bilo kojeg drugog razloga lišena slobode bilo gdje drugdje.²⁶

U prvom dijelu ovih pravila, u kojem su obrađeni osnovni principi, garantirano je da će se sa svim licima lišenim slobode postupati poštujući njihova ljudska prava. Ograničenja za lica lišena slobode bit će samo ona koja su najmanje potrebna i proporcionalna zakonskoj osnovi na kojoj su određena. Sa svakim oblikom lišenja slobode postupat će se na način koji će pospješiti reintegraciju lica lišenih slobode u društvenu zajednicu.²⁷ Ovim pravilima propisani su standardi koji se odnose na uvjete smještaja lica lišenih slobode, prema kojima „*uvjeti smještaja lica lišenih slobode, a naročito prostorije za spavanje, moraju voditi računa o ljudskom dostojanstvu i, koliko god je moguće, poštovati privatnost i ispunjavati zahtjeve za održavanje zdravlja i higijene, vodeći računa o klimatskim uvjetima i naročito o površini poda, zapremini zraka, osvjetljenju, grijanju i ventilaciji.*“²⁸

Standardna minimalna pravila Ujedinjenih naroda za postupanje sa zatvorenici (Mandelina pravila) obuhvataju odredbe o općem upravljanju zatvorima te se primjenjuju na sve kategorije zatvorenika, one koji su lišeni slobode po kaznenom ili građanskom pravu, neosuđene i osuđene, uključujući i zatvorenike prema kojima je primijenjena neka „mjera sigurnosti“ ili korektivna mjera koju je odredio sudija, kao i odredbe koje se mogu primijeniti samo na posebne kategorije zatvorenika.²⁹

3.2. Ustavno određenje

Ustav Bosne i Hercegovine³⁰ garantira najveći nivo uživanja ljudskih prava i sloboda. Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode predviđene u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima koji se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. Između ostalih, pravo lica da ne bude podvrgnuto mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni navedeno je u katalogu prava propisanih u Ustavu.³¹

Ustav Republike Srpske³² garantira da niko ne smije biti podvrgnut mučenju, okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Također je zabranjeno i kažnjivo svako iznuđivanje priznanja i izjava.³³

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine³⁴ propisuje da će Federacija osigurati primjenu najvišeg nivoa međunarodno priznatih prava i sloboda, te da za sve osobe na teritoriji važi pravo zabrane mučenja, okrutnog ili nehumanog postupanja ili kažnjavanja.³⁵

zbog neizvršenja zakonite sudske odluke ili radi obezbjeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom, u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično djelo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se preduprijedilo izvršenje krivičnog djela ili bjekstvo po njegovom izvršenju, u slučaju lišenja slobode maloljetnog lica na osnovu zakonite odluke u svrhu vaspitnog nadzora ili zakonitog lišenja slobode radi njegovog privođenja nadležnom organu, u slučaju zakonitog lišenja slobode da bi se spriječilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara ili uživalaca droga ili skitnica, u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode lica da bi se spriječio njegov neovlašćeni ulazak u zemlju, ili lica protiv koga se preduzimaju mjere u cilju deportacije ili ekstradicije.“

25 Član 5 stav 2 EKLJP-a.

26 10, 3. Evropska zatvorska pravila.

27 I dio, Temeljna načela br. 1, 2 i 6, Evropska zatvorska pravila.

28 II dio, Uslovi za zatvaranje, 18.1., Ibidem.

29 Preuzeto: <https://www.irmct.org/sites/default/files/documents/Standardna-minimalna-pravila-Ujedinjenih-naroda-za-postupanje-sa-zatvorenici-Mandela-rules.pdf>.

30 Aneks 4 Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

31 Član 2, stav 3, tačka b) Ustava Bosne i Hercegovine.

32 „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 21/92 – prečišćen tekst, 28/94, 8/96, 13/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05.

33 Član 14 Ustava Republike Srpske.

34 „Službeni glasnik Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 21/92 – prečišćen tekst 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 63/03, 9/04, 20/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05, 88/08, 79/22, 80/22 i 31/23.

35 Član 1, stav 2, tačka f) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

Statut Brčko distrikta Bosne i Hercegovine³⁶ propisuje da sva lica na teritoriji Distrikta uživaju prava i slobode koje su im date Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama. Ta prava i slobode će imati veću pravnu snagu u odnosu na svaki zakon koji je u suprotnosti s Konvencijom. Sve institucije Distrikta će poštovati ta prava i slobode. Sudovi Distrikta će provoditi ta prava i slobode u skladu s postupcima koji su predviđeni zakonima Distrikta. Kada se bave predmetima koji se odnose na optužbe u vezi s kršenjem tih prava i sloboda, sudovi Distrikta uzimaju u obzir precedentno pravo Evropskog suda za ljudska prava.

3.3. Zakonodavno određenje

Imajući u vidu složenu ustavnu strukturu Bosne i Hercegovine uspostavljenu Dejtonskim mirovnim sporazumom, ombudsmeni su prilikom izrade ovog izvještaja analizirali sljedeće dokumente:

- Krivični zakonik Republike Srpske;³⁷
- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine;³⁸
- Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;³⁹
- Zakon o prekršajima Republike Srpske;⁴⁰
- Zakon o prekršajima Federacije Bosne i Hercegovine;⁴¹
- Zakon o prekršajima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;⁴²
- Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske;⁴³
- Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine;⁴⁴
- Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;⁴⁵
- Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske;⁴⁶
- Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine;⁴⁷
- Zakon o policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;⁴⁸
- Zakon o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini;⁴⁹
- Zakon o javnom redu i miru Republike Srpske;⁵⁰
- Zakon o javnom redu i miru Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;⁵¹
- Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira Kantona Sarajevo;⁵²
- Zakon o javnom redu i miru Zeničko-dobojskog kantona;⁵³
- Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira Kantona Središnja Bosna;⁵⁴
- Zakon o javnom redu i miru Tuzlanskog kantona;⁵⁵
- Zakon o javnom redu i miru Hercegovačko-neretvanskog kantona.⁵⁶

36 Član 13, stav 4. Statuta Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

37 „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 64/17,104/2018 – odluka Ustavnog suda, 15/2021 i 73/2023.

38 „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14,46/2014,75/2017 i 31/2023.

39 „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, br. 19/2020 – prečišćen tekst.

40 „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 63/14, 36/2015 – odluka Ustavnog suda, 110/2016, 100/2017, 19/2021 i 90/2023.

41 „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 63/14 i 37/2010 – ispravka.

42 „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, br. 24/07, 29/16 i 6/22.

43 „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/2021.

44 „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 09/09, 12/10, 08/13, 59/14 i 74/2020.

45 „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, br. 34/13 – prečišćen tekst, 27/14, 3/2019 i 16/2020.

46 „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 57/16, 110/16, 58/2019, 82/2019,18/2022 – odluka Ustavnog suda i 22/2023.

47 „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 81/14 i 21/03.

48 „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, br. 18/2020 – prečišćen tekst, 41/2020, 6/2021 i 6/2023.

49 „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, br. 6/06, 75/06, 44/07, 84/09, 48/10, 18/13, 8/17, 89/17, 9/18 i 46/23.

50 „Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 11/15 i 58/19.

51 „Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, br. 32/09 i 14/10.

52 „Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 18/07, 7/08 i 34/2020.

53 „Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, br. 12/16 – prečišćen tekst, 6/2017 i 10/2021.

54 „Službene novine Srednjobosanskog kantona”, br. 3/10.

55 „Službene novine Tuzlanskog kantona”, br. 11/01, 11/07, 4/11 i 5/21.

56 „Službene novine Hercegovačko-neretvanskog kantona”, br. 9/09.

4. Praćenje implementacije preporuka i analiza trenutnog stanja u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su u Specijalnom izvještaju iz 2019. godine uputili generalne preporuke Vladi Republike Srpske, Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Vladi Kantona Sarajevo, Vladi Zeničko-dobojskog kantona, Vladi Srednjobosanskog kantona, Vladi Tuzlanskog kantona i Vladi Hercegovačko-neretvanskog kantona:

- *da izvrše izdvajanje neophodnih budžetskih sredstava u cilju realizacije preporuka ombudsmena Bosne i Hercegovine upućenih nadležnim ministarstvima unutrašnjih poslova koje se odnose na neophodne adaptacije prostorija za zadržavanje (u skladu i po uzoru na standarde predviđene Evropskim zatvorskim pravilima), što podrazumijeva i instaliranje videonadzora u svrhu kontrole i prevencije nepoželjnog ponašanja ili samopovređivanja lica lišenih slobode, posebno vodeći računa o rasporedu kamera (kamere bi trebale biti pozicionirane u hodnicima kojima se prilazi prostorijama za zadržavanje/ćelijama i ne bi trebale pokrivati tzv. mokri čvor);*
- *da izdvoje budžetska sredstava potrebna za upošljavanje dodatnog kadra – ovlaštenih službenih lica u policijskim upravama/stanicama, a u skladu s utvrđenim sistematizacijama radnih mjesta;*
- *da u okviru stručnog usavršavanja ovlaštenih službenih lica koja postupaju prema licima lišenim slobode organiziraju kontinuiranu, specijaliziranu i licenciranu obuku, koja će zadovoljiti najviše domaće i međunarodne standarde u ovoj oblasti.*

Tokom 2023. godine ombudsmeni Bosne i Hercegovine su s ciljem sagledavanja i ocjene trenutnog stanja, kao i implementacije naprijed navedenih preporuka, u periodu oktobra i decembra 2023. godine posjetili policijske uprave/stanice koje su bile obuhvaćene prethodnim izvještajem.

Posebna pažnja tokom posjeta bila je usmjerena na materijalno-tehničke uvjete u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode, način vođenja službenih evidencija i postupanje policijskih službenika prema licima lišenim slobode.

4.1. Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske obnaša poslove državne uprave koji se odnose na zaštitu od ugrožavanja ustavom utvrđenog pravnog poretka i ugrožavanje sigurnosti Republike Srpske, kao i zaštitu života i lične sigurnosti građana.⁵⁷

U ranijem periodu ombudsmeni Bosne i Hercegovine konstatirali su da na nivou Ministarstva unutrašnjih poslova postoji elektronska evidencija lica lišenih slobode, koja omogućava službenicima iz različitih policijskih stanica s područja Republike Srpske da, uz korištenje vlastitog naloga, izvrše uvid u evidencije svih drugih policijskih stanica.

U skladu sa zakonskim propisom, ministar unutrašnjih poslova Republike Srpske donio je Uputstvo o postupanju sa licima lišenim slobode, kojim je definirano da se „*uputstvom propisuje način prihvata lica lišenih slobode u prostorije organizacione jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, vođenje evidencije o licima lišenim slobode, dokumentacija koja se odnosi na službeni radnju lišenja slobode, smještaj i higijenski uslovi, pravila ponašanja lica lišenih slobode te postupak i ponašanje policijskog službenika u odnosu na lice lišeno slobode*“. Član 9 ovog uputstva propisuje da se evidencija vodi u elektronskom obliku i obuhvata sljedeće: podatke o licu, podatke

⁵⁷ Član 2 Zakona o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske.

o lišenju slobode, podatke o preuzimanju lica lišenog slobode od strane drugog organa, podatke o preuzimanju lica lišenog slobode radi kriminalističke obrade od strane policijskih službenika unutar organizacijske jedinice koja je izvršila lišenje slobode, podatke o komunikaciji s nadležnim sudom i tužilaštvom, podatke o načinu transporta/dovođenja ili sprovođenja lica lišenog slobode.

Prilikom izrade Specijalnog izvještaja ombudsmeni Bosne i Hercegovine konstatirali su da se nedostatak evidencije sastoji u tome što nije usklađena s odredbama Krivičnog zakonika Republike Srpske od 2017. godine, te se članovi/paragrafi za pojedina krivična djela u evidenciji ne podudaraju s članovima krivičnih djela koja su izvršena. S tim u vezi, Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske upućena je preporuka da postojeću elektronsku evidenciju lica lišenih slobode uskladi s donesenim odredbama Krivičnog zakonika Republike Srpske.

Iz odgovora od dana 10. 1. 2024. godine proizlazi da je preporuka realizirana, te da je elektronska evidencija lica lišenih slobode u potpunosti usklađena s Krivičnim zakonikom Republike Srpske, a što je uočeno i tokom uvida u nju.

Nadalje, generalne preporuke koje su se odnosile na izdvajanje neophodnih budžetskih sredstava s ciljem realizacije preporuka ombudsmena nadležnim ministarstvima unutrašnjih poslova također su ispoštovane, a što proizlazi iz odgovora⁵⁸ u kojem je navedeno sljedeće:

„U vezi sa preporukom koja se odnosila na materijalno-tehničke uslove u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode, potrebe obezbjeđivanja dodatnih smještajnih kapaciteta i adaptaciju postojećih, te ugradnju videonadzora, obavještavamo vas da je naše Ministarstvo u prethodnom periodu za izgradnju novih i adaptaciju postojećih prostorija za smještaj lica lišenih slobode izdvojilo okvirno iznos od 600.000,00 KM. Najveći dio tih sredstava iskorišćen je za izgradnju novih prostorija za smještaj lica lišenih slobode u Banjaluci (iste su izgrađene u skladu sa evropskim standardima), a ostatak sredstava iskorišćen je za sporadična ulaganja u prostorije za smještaj lica lišenih slobode u ostalim policijskim upravama u Republici Srpskoj. Prema posljednjem presjeku stanja, po ovom pitanju, konstatovano je da od ukupno 109 prostorija za smještaj lica lišenih slobode 68 prostorija ispunjava uslove u skladu sa Uputstvom o postupanju sa licima lišenim slobode, broj: S/M-052- 2776/17 od 22. 6. 2018. godine. Ministarstvo, u skladu sa mogućnostima, u kontinuitetu planira sredstva za adaptaciju preostalih prostorija za smještaj lica lišenih slobode.

Preporuka koja se odnosi na izdvajanje budžetskih sredstava za zapošljavanje dodatnog kadra iz ugla ovog Ministarstva nije sporna, jer se sredstva za te svrhe planiraju svake godine. Međutim, fluktuacija zaposlenih u Ministarstvu zahtijevala je intenzivno i masovnije školovanje kadrova, te je iz tog razloga u prethodnih nekoliko godine na Policijskoj akademiji odškolovalo nekoliko hiljada kadeta koji su, nakon obuke, zasnovali radni odnos u Ministarstvu. Takođe, 2023. godine u našem Ministarstvu počela je sa radom i Srednja škola unutrašnjih poslova.

U vezi sa preporukom da se u okviru stručnog usavršavanja ovlaštenih službenih lica koja postupaju prema licima lišenim slobode organizuje kontinuirana, specijalizovana i licencirana obuka, koja će zadovoljiti najviše domaće i međunarodne standarde u ovoj oblasti, naše Ministarstvo preduzima niz aktivnosti, kako slijedi:

- U okviru Nastavnog plana i programa Srednje škole unutrašnjih poslova, u predmetu 'Policijska ovlašćenja sa policijskom taktikom', nastavnim fondom od 32 nastavna časa (drugo polugodište), realizovaće se nastavna jedinica 'Lišenje slobode' u okviru koje se učenici srednje škole školuju o zakonitom, bezbjednom, taktički ispravnom i asertivnom postupanju prilikom lišenja slobode.

58 Akt br. S/M-2-1-052-5442/23 od 10. 1. 2024. godine.

- *Aktuelnim Nastavnim planom i programom Uprave za policijsko obrazovanje, u okviru policijske obuke kadeta Policijske akademije, kreiran je poseban modul 'Lišenje slobode' koji se sastoji od tri modularne jedinice: Pojam lišenja slobode, normativni okvir i prava lica lišenog slobode; Procedura lišenja slobode i izvještavanje, obavještavanje, evidentiranje, dokumentovanje i nadzor nad lišenjem slobode. Svrha ovog modula, koji je koncipiran od 40 časova, jeste da se kadeti osposobe za zakonito, bezbjedno, pravilno, taktično i asertivno postupanje prilikom lišenja slobode, od momenta hapšenja do momenta otpusta lica lišenog slobode.*

- *Sačinjen je i nastavni plan i program seminara 'Ljudska prava lica lišenih slobode u policijskom pritvoru' koji je uvršten u godišnji plan redovne obuke policijskih službenika Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske. Prema navedenom nastavnom planu i programu, seminar je dvodnevni i namijenjen je policijskim službenicima policije opšte nadležnosti, saobraćajne policije, kriminalističke policije i pripadnicima Žandarmerije. Sadržaj seminara se odnosi na module 'Ljudska prava i etika u radu policije', 'Policijsko lišenje slobode', 'Efikasna komunikacija sa licima lišenim slobode', 'Postupanje sa povjerljivim podacima', 'Intervjuisanje lica lišenih slobode', 'Održavanje nivoa sigurnosti u zatvorenom okruženju', 'Pripravnost na vanredne situacije', 'Specifične ranjive grupe lica lišenih slobode'. Navedene seminarne izvode policijski službenici Ministarstva akreditovani od strane Savjeta Evrope u skladu sa evropskim standardima i najboljom praksom agencija za sprovođenje zakona."*

4.1.1. Policijska uprava Banja Luka

Policijska uprava Banja Luka obuhvata 12 policijskih stanica, i to sljedeće: Policijska stanica Centar, Policijska stanica Lazarevo, Policijska stanica Obilićevo, Policijska stanica Lauš, Policijska stanica Potkozarje, Policijska stanica Intervencije, Policijska stanica za bezbjednost saobraćaja Banja Luka, Policijska stanica Laktaši, Policijska stanica Prnjavor, Policijska stanica Kneževo, Policijska stanica Čelinac i Policijska stanica Kotor-Varoš.

Policijska stanica Centar

Posjeta Policijskoj stanici Centar, koja se nalazi u okviru Policijske uprave Banja Luka, obavljena je dana 6. 12. 2023. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

U razgovoru sa službenim licem, odnosno komandirrom Policijske stanice,⁵⁹ ukazano je na razlog posjete, kao i ciljeve koji se posjetom žele postići. Komandir je ukratko predstavio Policijsku stanicu Centar i nabrojao širok spektar poslova koji su u nadležnosti ovog organa. Tokom razgovora naveo je kako je prema Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske u ovoj policijskoj stanici predviđeno ukupno 115 radnih mjesta⁶⁰ i da trenutno ova sistematizacija nije popunjena. Naime, od navedenog broja nije popunjeno ukupno 25 radnih mjesta, koja se odnose na policijske službenike, s tim da je u narednom periodu u planu zapošljavanje novih 15 policijskih službenika koji su završili školovanje i osposobljavaju se za rad. Nakon što obave pripravnički staž, navedena lica će biti raspoređena na poslove policijskih službenika, što će u velikoj mjeri olakšati rad i funkcioniranje ove policijske stanice.

Najznačajnije promjene u odnosu na prethodnu posjetu i izvještaj ombudsmena iz 2018. godine jeste rješavanje pitanja kapaciteta smještaja i osiguravanje adekvatnog videonadzora u prostorijama za zadržavanje. Prema riječima komandira, kapaciteti za smještaj lica su prošireni na način da Policijska stanica Centar po potrebi koristi prostorije izvan ove stanice, a koje se

⁵⁹ Komandir Policijske stanice Centar, Banja Luka, Milan Salamadija.

⁶⁰ 89 policijskih službenika, 5 vođa sektora, 5 šefova smjena, 2 zamjenika, 4 pomoćnika, 8 krim inspektora, 1 radnik MTS i 1 čistačica.

nalaze u Centru za obuku policije u bivšoj kasarni Zalužani kod Banje Luke, u situacijama kada je neophodno smjestiti veći broj lica, te je na taj način problem smještajnih kapaciteta prevaziđen. Također, promjena u odnosu na ranije izvještavanje, u kojem je zabilježeno da u prostorijama za zadržavanje nije postojao adekvatan videonadzor, jeste u tome da je sada videonadzor popravljen i u potpunosti ispunjava svoju funkciju. On pokriva cijelu prostoriju, osim dijela mokrog čvora, a zadržano lice ima mogućnost da dežurnog policajca pozove putem tastera za pozivanje koji je instaliran u prostoriji. Snimci s videokamera se čuvaju 15 dana na način kako je to propisano dokumentom Politika bezbjednosti, koji je donijelo Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske.

Prilikom obavljenog razgovora konstatirano je da od prethodnog izvještaja u prostorijama za zadržavanje nije bilo registriranih slučajeva samoubistava.

Komandir Policijske stanice Centar istakao je dobru saradnju s nadležnim tužilaštvom i centrom za socijalni rad.

Prostorni resursi

U Policijskoj stanici Centar kapaciteti prostorija za zadržavanje čine tri prostorije s po dva kreveta. Prema navodima komandira, vodi se računa o tome da odvojeno budu smješteni muškarci, žene i maloljetnici u situacijama kada su istovremeno privedeni, te se najčešće, kada je to moguće, u prostorije smješta samo jedno lice, da bi se spriječile incidentne situacije.

U prostorijama se, kao i ranije, nalaze željezni kreveti na sprat, plahta na krevetima je čista, deke uredno složene, prostorije imaju prozore, omogućen je dotok prirodne svjetlosti, a boravkom u njima utvrđeno je da su dovoljno zagrijane i tople. Prozori se ne otvaraju, ali postoji odgovarajući ventilacijski sistem. Podovi su u dobrom stanju, prekriveni pločicama koje su čiste i uredne. Zidovi su svježe okrečeni, te je cjelokupna higijena u prostorijama ocijenjena kao odlična. Sve tri prostorije sadrže mokri čvor i lavabo, a prilikom boravka u prostorijama nisu zapaženi neugodni mirisi.

Prostorije za zadržavanje su prekrivene videonadzorom, koji omogućava i audiosnimanje u smislu poziva dežurnog policajca putem tastera. Nadzor nad licima lišenim slobode, uz postojeći videonadzor, vrši se i neposrednim opažanjem na svakih 15 minuta, a koje obavlja dežurni policijski službenik koji je smješten u neposrednoj blizini ovih prostorija. S obzirom na to da postoji audiosnimanje u prostorijama, zadržana lica u svakom trenutku mogu pozvati dežurnog policijskog službenika.

U trenutku posjete u prostoriji za zadržavanje bilo je jedno zadržano lice.

Ukupan broj zadržanih lica 243	Ženskih lica	4
	Muških lica	239
	Maloljetnih lica	-
	Stranih državljana	-

Tabela s podacima o broju lica lišenih slobode u periodu od 1. 1. do 30. 11. 2023. godine.

Ishrana

Zadržana lica imaju pravo na obrok nakon što istekne osam sati od trenutka lišavanja slobode i poštuju se zahtjevi lica ako neko traži specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga. U okviru ove policijske stanice ne postoji prostorija za pripremanje hrane, već se hrana kupuje i donosi licu lišenom slobode. Najčešće hranu donosi neko od članova

porodice ili drugo lice, koje lice lišeno slobode obavijesti o lišenju slobode. U situaciji kada lice lišeno slobode nema materijalnih sredstava, obrok mu se osigurava na teret novčanih sredstava Uprave za materijalno-finansijske poslove Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske.

Prava lica lišenih slobode

Prilikom posjete izvršen je uvid u službene evidencije i nekoliko nasumično odabranih predmeta, a u cilju provjere da li se prilikom lišenja slobode i smještaja u prostorije za zadržavanje vodi računa o pravima lica lišenih slobode, a kako je to definirano *Uputstvom o postupanju sa licima lišenim slobode*.⁶¹

Uvidom u predmete zapaženo je da se licima lišenim slobode izdaju sve potrebne potvrde, s kojima se ova lica upoznaju, a dokaz tome je njihov potpis (Potvrda o lišenju slobode, Obrazac prava lica lišenog slobode, Potvrda o prihvatu lica lišenog slobode, Potvrda o predaji lica lišenog slobode, Zapisnik o pregledu lica, Zapisnik o pretresanju lica, Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Potvrda o predaji privremeno oduzetih predmeta, Potvrda o otpustu lica, Potvrda o vraćanju privremeno oduzetih predmeta).

U Policijskoj stanici Centar zaposlene su osobe oba spola pa pretres vrši policijski službenik onog spola kojeg je i lice koje se pretresa. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem se navode predmeti i isprave koje se oduzimaju. Zapisnik, pored lica koje je izvršilo pretres, potpisuje i lice na kojem/kod kojeg se vrši pretresanje. Zadržanim licima se obavezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli povrijediti sebe ili druge (kaiš, pertle...). Oduzeti predmeti se čuvaju u posebnom ormariću, a vraćaju se kada se završi zadržavanje i tada lice svojeručnim potpisom potvrđuje da su mu predmeti vraćeni.

Iz uvida u nasumično odabrane predmete uočeno je da se evidencije vode uredno, odnosno da predmeti sadrže sve propisane potvrde, zabilješke i zapisnike.

Iz naprijed navedenog ombudsmeni konstatiraju da su preporuke koje su upućene Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijskoj upravi Banja Luka, Policijskoj stanici Centar u potpunosti ispoštovane.

4.1.2. Policijska uprava Prijedor

Policijska uprava Prijedor obuhvata Policijske stanice: PS Prijedor 1, PS Prijedor 2, PS Kozarac, PS za bezbjednost saobraćaja, PS Omarska, PS Oštra Luka, PS Kozarska Dubica, PS Novi Grad, PS Kostajnica, PS Krupa na Uni i Sektor kriminalističke policije (koji ima tri odjeljenja, i to: za droge i organizirani kriminal, privredni kriminal i opći kriminalitet). Policijske stanice Novi Grad i Kozarska Dubica imaju svoje prostorije za zadržavanje, dok PS Krupa na Uni koristi prostorije PS Novi Grad.

Policijska stanica Prijedor 1

Posjeta Policijskoj stanici Prijedor 1 obavljena je dana 5. 12. 2023. godine. Tokom posjete razgovarano je s komandrom i inspektorima PS Prijedor.⁶²

Radna grupa je informirala prisutne o odredbama Zakona o izmjena i dopunama Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine koje se odnose na mandat preventivnog mehanizma.

⁶¹ Uputstvo o postupanju sa licima lišenim slobode donijelo je Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske dana 22. 6. 2018. godine. Ovim uputstvom propisani su: način prihvata lica lišenih slobode u prostorije organizacijske jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, vođenje evidencije o licima lišenim slobode, dokumentacija koja se odnosi na službenu radnju lišenja slobode, smještaj i higijenski uvjeti, pravila ponašanja lica lišenih slobode, postupak i ponašanje policijskih službenika u odnosu na lice lišeno slobode.

⁶² Lazar Brdar – komandir, Mile Došenović i Milan Laćman.

Komandir Policijske stanice ukratko je predstavio njen rad, naveo da je prije sedam mjeseci stupio na poziciju komandira te da je upoznat sa Specijalnim izvještajem iz 2019. godine i preporukama. Konstatirao je da preporuke nisu realizirane.

PS Prijedor 1 pruža usluge zadržavanja i čuvanja lica do 24 h ili do 48 h za sve policijske stanice u okviru PU Prijedor koje nemaju svoje prostorije za zadržavanje, kao i za Odjeljenje za istrage ratnih zločina.

Što se tiče organizacijske strukture PS Prijedor 1, istaknuto je kako je Pravilnikom o sistematizaciji sistematizirano 97 radnih mjesta, od kojih su popunjena 73. Situacija u odnosu na spolnu strukturu je zadovoljavajuća, od pet šefova smjena, tri su ženskog spola, među kojima je jedna trenutno na porodiljskom odsustvu.

Trenutno su tri policijska službenika certificirana za postupanje s maloljetnicima, a ističu da postoji potreba za dodatnim edukacijama vezano za oblast nasilja u porodici.

Prostorni uvjeti

Policijska stanica Prijedor 1 raspolaže dvjema prostorijama za zadržavanje, u kojima se mogu smjestiti po dva lica. Prostorije se nalaze izvan policijske stanice, u pomoćnoj zgradi.

Veličine prostorija su 10–11 m². Podovi su prekriveni pločicama, zidovi nisu okrečeni i na njima su i dalje vidljiva oštećenja koja su napravila lica lišena slobode. Prozori se otvaraju s vanjske strane i osigurani su metalnim rupičastim pločama, koje onemogućavaju dovoljan dotok prirodne svjetlosti i svježeg zraka. Kreveti su opremljeni čistom posteljinom i dekama, željezni i fiksirani za pod. Grijanje u prostorijama je centralno.

Konstatirano je da je u odnosu na prethodni period došlo do dodatnog oštećenja na sanitarnom čvoru (čučavcu) i lavabou. Sveukupna higijena je na zadovoljavajućem nivou, prostorije se redovno čiste, nema neugodnih mirisa i opremljene su s dovoljno higijenskih potrepština (toaletni papir i sapun).

Videonadzor još uvijek nije osiguran, ali, prema riječima komandira ove policijske stanice, pokrenuta je inicijativa prema načelniku Policijske uprave Prijedor za rješenje ovog problema. Nadzor nad licima lišenim slobode vrši se neposrednim opažanjem na svakih 15 minuta. Taster za pozivanje dežurnog policajca ne postoji, što onemogućava licu lišenom slobode kontakt s dežurnim policijskim službenikom. Ovo je naročito zabrinjavajuće uslijed činjenice da su prostorije za zadržavanje smještene u pomoćnoj zgradi.

U trenutku posjete u prostorijama za zadržavanje nisu zatečena lica lišena slobode.

Ukupan broj zadržanih lica 235	Ženskih lica	10
	Muških lica	224
	Maloljetnih lica	-
	Stranih državljana	1

Tabela s podacima o broju lica lišenih slobode u periodu od 1. 1. do 30. 11. 2023. godine.

Ishrana

Lica lišena slobode obrok dobivaju na svakih osam sati, a osiguravaju (kupuju) ga policijski službenici iz vlastitih novčanih sredstava, bez mogućnosti refundacije. Postoji i mogućnost da članovi porodice donesu obrok i lijekove koje lice koristi kao redovnu terapiju, a nakon što policijski

službenici izvrše pregled. S tim u vezi, ombudsmeni konstatiraju da je ova praksa u suprotnosti s članom 25. Uputstva o postupanju sa licima lišenim slobode, u kojem je navedeno da se licima lišenim slobode osigurava najmanje jedan besplatan obrok svakih osam sati.

Vodi se računa o posebnim potrebama lica koje se odnose na režim ishrane, u smislu vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih i drugih razloga.

Prava lica lišenih slobode

Uvidom u nasumično odabrane predmete utvrđeno je da se evidencije uredno vode, da su lica lišena slobode uredno obaviještena o pravu na branioca, pravu na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, pravu na kontaktiranje člana uže porodice, prijatelja i ostalih u skladu s Uputstvom o postupanju sa licima lišenim slobode, a dokaz tome je potpis lica lišenog slobode.

O činjenici lišenja slobode maloljetnih osoba obavještavaju se roditelji i nadležni centar za socijalni rad.

Vodi se računa o spolnoj i dobnoj strukturi (maloljetnici) prilikom smještaja lica u prostorije za zadržavanje, kao i o spolu osobe nad kojom se vrši pretres. Policijska stanica Prijedor 1 među zaposlenima ima lica oba spola, a istaknuto je i da postoji dobra saradnja među policijskim stanicama Policijske uprave Prijedor te da, ako se desi situacija da u trenutku lišenja slobode lica ženskog spola Policijska stanica Prijedor 1 nema dežurnu službenicu ženskog spola, angažira se službenica iz druge policijske stanice u sklopu ove policijske uprave. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su tačno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored lica koje je izvršilo pretres, potpisuje i lice na kojem/kod kojeg se vrši pretresanje. Oduzeti predmeti licu se vraćaju kada se završi zadržavanje i ono tada potpisom potvrđuje da ih je primilo.

Zadržanim licima se obavezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli povrijediti sebe ili druge (kaiš, pertle...).

Preporuke ombudsmena Bosne i Hercegovine

Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijskoj upravi Prijedor, Policijskoj stanici Prijedor 1:

- da se izvrši adaptacija prostorija za zadržavanje na način da se omogući dotok svježeg zraka i prirodne svjetlosti;
- da se u postojećim prostorijama za zadržavanje uspostavi videonadzor, koji će omogućiti nadzor nad licima lišenim slobode u svrhu prevencije bijega i njihovog samopovređivanja, a ujedno omogućiti i poštovanje ljudskog dostojanstva i u najvećoj mogućoj mjeri privatnost lica lišenih slobode;
- da se u prostorijama za zadržavanje instalira taster za pozivanje službenog lica;
- da se poduzmu neophodne aktivnosti u cilju osiguravanja dodatnih smještajnih kapaciteta za lica lišena slobode;
- da se osiguraju novčana sredstva za osiguravanje obroka licima lišenim slobode.

4.1.3. Policijska uprava Doboj

Policijska uprava obuhvata devet policijskih stanica, i to: PS Doboj 1, PS Doboj 2, PS BS Doboj, PS Teslić, PS Derventa, PS Modriča, PS Petrovo, PS Brod i PS Stanari.

Policijska stanica Doboj 1

Posjeta Policijskoj stanici Doboj 1 obavljena je dana 25. 10. 2023. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

U razgovoru s komandirima Policijske stanice⁶³ ukazano je na razlog posjete, kao i ciljeve koji se njom žele postići. Komandir Policijske stanice predstavio je rad Policijske stanice i ukazao na osnovne probleme s kojima se suočavaju u radu. Sistematizacija radnih mjesta trenutno nije popunjena, ali u narednom periodu očekuje se angažiranje novih policijskih službenika.

Komandir Policijske stanice Doboj 1 naveo je da ova policijska stanica ima veoma dobru saradnju s nadležnim tužilaštvom i centrom za socijalni rad.

Početakom 2019. godine, tačnije u mjesecu martu 2019. godine, Policijska stanica Doboj 1 premještena je u potpuno novi objekt, u okviru kojeg se nalaze i prostorije za zadržavanje, koje su izgrađene u skladu s evropskim standardima,⁶⁴ a čija izgradnja je finansirana sredstvima UNDP-a.

Prostorni resursi

Policijska stanica Doboj 1 raspolaže s četiri prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode. Tri prostorije za zadržavanje su s po jednim krevetom, dok je jedna prostorija za zadržavanje predviđena kao „prostorija za otrežnjenje“. U prostoriji za otrežnjenje nalaze se tri klupe sa spužvama, raspoređene na L.

Higijenski uvjeti u obje prostorije su dobri, sanitarni čvorovi su uredni i čisti, nema neugodnih mirisa. Postoji metalni lavabo s hladnom vodom i u svim prostorijama se nalaze sapun, toaletni papir, ubrus, plastične čaše. Zidovi su okrečeni i čisti (s izuzetkom dijelova naslona za glavu uz madrac), dok je pod premazani betonski, tzv. štampani beton. Grijanje u prostorijama je podno. Osvjetljenje je vještačko, postoje prozori, međutim dotok prirodne svjetlosti je nedovoljan, ali se može kompenzirati velikim staklenim (neprobajno staklo) otvorom na vratima prostorija za zadržavanje, koji omogućava dotok vještačkog osvjetljenja iz hodnika. U prostorijama se nalaze metalni kreveti s debelim madracem i dekom. Konstatirano je da su kreveti fiksirani za pod. Prostorije su pokrivene videonadzorom, koji ne pokriva sanitarni čvor. Nadzor nad licima lišenim slobode vrši se i neposrednim opažanjem na svakih 15 minuta. U trenutku posjete u prostorijama za zadržavanje nisu zatečena lica lišena slobode.

Ukupan broj zadržanih lica 136	Ženskih lica	5
	Muških lica	131
	Maloljetnih lica	/
	Stranih državljana	/

Tabela s podacima o broju lica lišenih slobode u periodu od 1. 1. do 25. 10. 2023. godine.

63 Prilikom posjete dana 25. 10. 2023. godine razgovor je obavljen s komandirima Policijske stanice Doboj 1 Ljubišom Đukanovićem

64 Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (Standardi CPT-a).

Ishrana

Zadržana lica obrok dobijaju nakon proteka vremenskog roka od osam sati od trenutka lišavanja slobode. Kada je u pitanju količina i vrsta hrane, kako uprava navodi, poštuju se zahtjevi lica, posebno ako lice zahtijeva specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga. Hrana se ne priprema u prostorijama policijske stanice već se kupuje i donosi licu lišenom slobode, a troškovi se zatim pravdaju putem fiskalnog računa i refundiraju sredstvima iz budžeta tužilaštva ili uprave.

Prava lica lišenih slobode

Policijska stanica Doboj 1 je stanica koja vrši prihvatanje lica nakon njihove obrade u matičnoj stanici. Svako lišavanje slobode se evidentira u elektronskoj bazi podataka na nivou Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske. Šefovi smjena su odgovorni za ažurnost unošenja podataka, a u evidenciji su usklađena krivična djela. Pored elektronske evidencije, vodi se i manualna/ručna evidencija o lišenju slobode. Ako je lice smješteno u prostorije za zadržavanje po nalogu tužilaštva, za sve aktivnosti u vezi s postupanjem s licem lišenim slobode zahtijeva se saglasnost nadležnog tužioca. Kada i ako sud donese rješenje o određivanju pritvora, sudska policija preuzima lice lišeno slobode.

Na osnovu uvida u nasumično odabrane predmete iz evidencije o lišenju slobode u Policijskoj stanici Doboj 1, utvrđeno je da su lica lišena slobode uredno obaviještena o pravima, te da su im izdate sve odgovarajuće potvrde u skladu s važećim propisima. Također, izvršen je uvid i u elektronsku evidenciju, te je prezentiran način funkcioniranja ove evidencije i baze podataka o licima lišenim slobode.

Prilikom smještaja lica u prostorije za zadržavanje istaknuto je da se vodi računa o spolnoj strukturi, kao i o činjenici da se odvojeno smjeste maloljetna i punoljetna lica, a pretres vrše ovlaštena službena lica istog spola kao i lice koje se pretresa. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su tačno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored lica koje je izvršilo pretres, potpisuje i lice na kojem/kod kojeg se vrši pretresanje. Oduzeti predmeti licu se vraćaju kada se završi zadržavanje, koje potpisom potvrđuje da ih je primilo. Zadržanim licima se obavezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli povrijediti sebe ili druge (kaiš, pertle...). Oduzeti predmeti se čuvaju u kasi kod šefa smjene.

Preporuka ombudsmena data u Specijalnom izvještaju iz 2019. godine je ispoštovana.

Preporuke ombudsmena BiH

Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijskoj upravi Doboj, Policijskoj stanici Doboj 1:

- da se u prostorijama za zadržavanje instalira taster za pozivanje službenog lica.

4.1.1. Policijska uprava Bijeljina

U okviru Policijske uprave Bijeljina nalazi se osam policijskih stanica, i to: Policijska stanica Bijeljina 1, Policijska stanica Bijeljina 2, Policijska stanica za bezbjednost saobraćaja Bijeljina, Policijska stanica Janja, Policijska stanica Lopare, Policijska stanica Ugljevik, Policijska stanica Šamac i Policijska stanica Pelagićevo.

Policijska stanica Bijeljina 1 ima prostorije za zadržavanje, koje pored ove stanice koriste još i Policijska stanica Bijeljina 2, Policijska stanica za bezbjednost saobraćaja Bijeljina i Policijska stanica Janja. Ostale policijske stanice imaju svoje prostorije za zadržavanje.

Policijska stanica Bijeljina 1

Posjeta Policijskoj stanici Bijeljina 1 obavljena je dana 14. 12. 2023. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

Prilikom posjete Policijskoj upravi Bijeljina obavljen je razgovor s komandrom Policijske stanice Bijeljina 1,⁶⁵ inspektorom Sektora policije Policijske uprave Bijeljina⁶⁶ i načelnicom Odjeljenja za materijalno-finansijske i tehničke poslove.⁶⁷ Komandir Policijske stanice Bijeljina 1 istakao je da su prostorije za zadržavanje lica u nadležnosti ove policijske stanice, te da od prethodne posjete predstavnika Institucije ombudsmena ove prostorije nisu renovirane niti adaptirane, uprkos tome što se svake godine upućuje zahtjev nadležnom Ministarstvu unutrašnjih poslova Vlade Republike Srpske u kojem se traži da izdvoji potrebna novčana sredstva za njihovu adaptaciju.

Napominje da je zgrada u kojoj je smještena ova policijska stanica stara 40-ak godina, te da su uvjeti za rad loši i za zaposlene, a posebno ako se uzme u obzir da je u poplavi koja je zadesila Bosnu i Hercegovinu 2014. godine zgrada poplavljena, voda je tada ušla u zgradu i napravila ogromnu materijalnu štetu. Prostorije za zadržavanje nalaze se u podrumu, koji je bio poplavljen, te iako je od tada prošao značajan vremenski period, nisu uložena nikakva novčana sredstva u njihovu obnovu, već se ove prostorije samo održavaju redovnim čišćenjem. Uzimajući u obzir sve ranije navedeno, nadležni iz ovog policijskog organa smatraju kako se samo nameće pitanje da li bi bilo svrsishodno uopće adaptirati postojeće prostorije ili ovaj problem treba riješiti na drugi način, npr. izgraditi novi manji objekt u kojem bi bile smještene prostorije, a koji bi bio izgrađen na način da zadovoljava sve propisane standarde.

U razgovoru je istaknuto da se prilikom smještaja lica u prostorije za zadržavanje vodi računa o tome da se odvojeno smještaju muškarci, žene i maloljetnici, a da su najčešći razlozi za lišenje slobode prekršaji iz bezbjednosti saobraćaja i krivična djela.

U Policijskoj stanici Bijeljina 1 sistematizirano je ukupno 101 radno mjesto,⁶⁸ a na dan posjete popunjeno ih je 97. Kako je naglašeno, Policijska stanica Bijeljina 1 ima jako dobru saradnju s nadležnim tužilaštvom i centrom za socijalni rad, koji se obavještava u svim zakonom predviđenim slučajevima.

U odnosu na raniju posjetu, u prostorijama za zadržavanje bio je jedan slučaj samoubistva, koji se desio 2023. godine.

Prostorni resursi

Kapacitet prostorija za zadržavanje Policijske stanice Bijeljina 1, kao i prilikom ranije posjete, čine tri prostorije s po jednim željeznim krevetom, koji je pričvršćen za pod. Na krevetu nema posteljine, prekriven je dekom, a na njemu se nalazi još jedna deka, koja služi za pokrivanje. Prostorije za zadržavanje nalaze se u podrumu zgrade, prilazi im se kroz predsoblje u kojem boravi čuvar koji vrši neporedan nadzor nad licima lišenim slobode. U podrumu su i dalje vidljivi tragovi poplave iz 2014. godine, posebno na zidovima, na kojima se uočava trag koji pokazuje do kojeg je nivoa bila razina vode, a osjeti se i neugodan miris.

65 Komandir Policijske stanice Bijeljina 1 Duško Vasiljević.

66 Inspektor Sektora policije Policijske uprave Bijeljina Aleksandar Ibranović.

67 Načelnica Odjeljenja za materijalno-finansijske i tehničke poslove Snježana Pančić.

68 Od ukupnog broja popunjenih radnih mjesta (97), 96 je policijskih službenika i 1 tehnički sekretar.

Cjelokupna površina prostorije za zadržavanje je od poda do plafona prekrivena keramičkim pločicama, a vrata su izrađena od metalnih rešetki. Svaka prostorija ima jedan mali prozor, koji je zaštićen metalnom mrežom i rešetkama pa nema prirodne ni vještačke ventilacije. Rasvjetno tijelo unutar prostorije zaštićeno je metalnom mrežicom, a plafon je išaran. Prostorije se zagrijavaju radiatorima koji su povezani na centralno grijanje i nalaze se u predsoblju. Svaka prostorija ima čučavac, koji je unutar nje i u jako lošem stanju (oštećen i prekriven hrđom). U prostoriji se ne nalazi umivaonik, već je dostupnost čistoj vodi omogućena na način da je stavljena mala slavina odmah iznad čučavca, što je izrazito nehigijenski. Protupožarni aparat se nalazi u predsoblju. Nakon obilaska prostorija zaključeno je da su uvjeti u prostorijama izrazito loši i neadekvatni za boravak lica lišenih slobode.

Prostorije za zadržavanje nisu pokriven audio niti videonadzorom.

Nadzor nad licima lišenim slobode vrši policijski službenik, koji boravi sve vrijeme u predsoblju, što omogućava zadržanim licima da ga u svakom trenutku mogu pozvati. Ova policijska stanica nema poseban sef u kojem odlaže predmete koji se privremeno oduzimaju od lica lišenih slobode već se oni stavljaju na otvorenu improviziranu policu koja se nalazi u predsoblju pored dežurnog policijskog službenika.

U trenutku posjete zatečeno je jedno zadržano lice, s kojim je obavljen razgovor i koje nije imalo primjedbi na postupanje policijskih službenika.

Ukupan broj zadržanih lica 243	Ženskih lica	4
	Muških lica	239
	Maloljetnih lica	-
	Stranih državljana	-

Tabela s podacima o broju lica lišenih slobode u periodu od 1. 1. do 14. 12. 2023. godine.

Ishrana

U razgovoru je istaknuto da zadržana lica dobiju obrok ako to žele. Napomenuto je da obrok najčešće osigura i donese neko od članova porodice lica lišenog slobode, a ako to nije moguće, obrok se kupi iz ličnih sredstava policijskih službenika. Prema tvrdnjama nadležnih, ova policijska stanica nema posebna novčana sredstva iz kojih bi licima lišenim slobode osigurala obroke.

S tim u vezi, ombudsmeni konstatiraju da je ova praksa u suprotnosti s članom 25. Uputstva o postupanju sa licima lišenim slobode, u kojem je navedeno da se licima lišenim slobode osigurava najmanje jedan besplatan obrok svakih osam sati.

Prava lica lišenih slobode

Prilikom posjete izvršen je uvid u nekoliko nasumično odabranih predmeta, a u cilju provjere da li se evidencije vode uredno, da li sadrže svu potrebnu dokumentaciju, s posebnim fokusom na zaštitu prava lica lišenih slobode, odnosno kako bi se utvrdilo da li su prilikom lišenja upoznata sa svojim pravima i da li im se izdaju sve potrebne potvrde u skladu s Uputstvom o postupanju sa licima lišenim slobode.⁶⁹

U policijskoj stanici Bijeljina 1 zaposlene su osobe oba spola, tako da pretrese vrši policijski

⁶⁹ Uputstvo o postupanju sa licima lišenim slobode donijelo je Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske dana 22. 6. 2018. godine. Ovim uputstvom propisani su: način prihvata lica lišenih slobode u prostorije organizacijske jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, vođenje evidencije o licima lišenim slobode, dokumentacija koja se odnosi na službenu radnju lišenja slobode, smještaj i higijenski uvjeti, pravila ponašanja lica lišenih slobode, postupak i ponašanje policijskih službenika u odnosu na lice lišeno slobode.

službenik onog spola kojeg je i lice koje se pretresa. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su tačno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored lica koje je izvršilo pretres, potpisuje i lice na kojem se vrši pretresanje. Za osiguravanje privremeno oduzetih ličnih stvari zadržanih lica ne postoje adekvatni sefovi niti ormarići već se predmeti stavljaju na improviziranu otvorenu policu, a oduzeti predmeti vraćaju se licu prilikom otpusta, uz prethodno potpisivanje potvrde o vraćanju.

Iz uvida u nasumično odabrane predmete uočeno je da se evidencije uredno vode i sadrže sve propisane potvrde i zapisnike.

Preporuke ombudsmena Bosne i Hercegovine

Preporuke ombudsmena BiH

Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijskoj upravi Bijeljina, Policijskoj stanici Bijeljina 1:

- da se izvrši adaptacija prostorija za zadržavanje na način da se omogući dotok svježeg zraka i prirodne svjetlosti;
- da se u postojećim prostorijama za zadržavanje uspostavi videonadzor, koji će omogućiti nadzor nad licima lišenim slobode, a u svrhu prevencije bijega i njihovog samopovređivanja, te ujedno omogućiti i poštovanje ljudskog dostojanstva i u najvećoj mogućoj mjeri privatnost lica lišenih slobode;
- da se u prostorijama za zadržavanje instalira taster za pozivanje službenog lica;
- da se poduzmu neophodne aktivnosti u cilju osiguranja dodatnih smještajnih kapaciteta za lica lišena slobode;
- da se osiguraju novčana sredstva za osiguravanje obroka licima lišenim slobode.

4.2. Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine

U Federaciji Bosne i Hercegovine uspostavljeno je Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, koje u skladu s odredbom člana 2 *Zakona o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine*⁷⁰ obavlja poslove sprečavanja i otkrivanja krivičnih djela terorizma, međukantonalnog kriminala, stavljanja u promet opojnih droga i organiziranog kriminala te pronalaženje i hvatanje počinitelja tih krivičnih djela i njihovo privođenje nadležnim organima, osiguranje određenih ličnosti i zgrada Federacije i druge poslove predviđene Zakonom.

Na nivou kantona uspostavljena su kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova, a odnos Federalnog i kantonalnih ministarstava⁷¹ uređen je odredbama *Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine*.⁷²

U ranijem periodu ombudsmeni Bosne i Hercegovine konstatirali su da Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, odnosno kantonalna ministarstva, nema uspostavljenu elektronsku evidenciju o licima lišenim slobode, jer obaveza njene uspostave nije predviđena odredbama Zakona o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine niti kantonalnim propisima.

*Zakon o policijskim službenicima Federacije Bosne i Hercegovine*⁷³ i kantonalni zakoni o policijskim službenicima⁷⁴ propisuju obavezu vođenja evidencija o osobama lišenim slobode, kao i način obrade ličnih podataka.

U ranijem periodu konstatirano je da se podaci o licima lišenim slobode evidentiraju u *manuelnim dnevnicima* – evidencijama o lišavanju slobode, koje osim ličnih identifikacijskih podataka o licu, sadrže i podatke o okolnostima lišavanja slobode,⁷⁵ komunikaciji s drugim nadležnim organima,⁷⁶ pravima lica lišenog slobode te o predaji i otpuštanju lica. S tim u vezi, ombudsmeni Bosne i Hercegovine uputili su Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova preporuku da uspostavi elektronsku evidenciju lica lišenih slobode.

Aktom Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova⁷⁷ ombudsmeni su informirani da:

„Federalna uprava policije vodi elektronsku evidenciju lica lišenih slobode kroz informacioni sistem ASOOP, u koji se lica moraju evidentirati, jer sistem automatski dodjeljuje broj za Zapisnik o lišenju slobode, kao i druge zapisnike poput Zapisnika o otpustu lica lišenog slobode ili Zapisnik o predaji lica drugoj organizacionoj jedinici ili organu i dr.

Također, postoji knjiga lica lišenih slobode, gdje svaka unutrašnja organizaciona jedinica posjeduje svoju knjigu lišenja i u koju se upisuju propisani podaci, te se na kraju i lice lišeno slobode u nju potpisuje.“

70 „Službene novine Federacije BiH“, br. 49/05.

71 Federalno ministarstvo obavezno je osigurati izvršavanje propisa i u tom pogledu ima ovlaštenja da prema kantonalnim ministarstvima poduzima sve one mjere i aktivnosti kojima se osigurava obavljanje svih poslova državne uprave koji su federalnim propisom povjereni na vršenje kantonu.

72 Članovi 83-86 Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji BiH, „Službene novine Federacije BiH“, br. 35/05.

73 „Službene novine Federacije BiH“, br. 27/05, 70/18 i 44/11.

74 Zakon o policijskim službenicima Kantona Sarajevo, „Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 25/06, 4/08 i 38/18. Zakon o policijskim službenicima Zeničko-dobojskog kantona, „Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, br. 8/06, 20/07, 9/09, 14/03 i 14/14. Zakon o policijskim službenicima Tuzlanskog kantona, „Službene novine Tuzlanskog kantona“, br. 6/06, 11/07 i 16/11. Zakon o policijskim službenicima Srednjobosanskog kantona, preuzeto na dan 31. 1. 2019. godine: <https://www.mupsbk-ksb.gov.ba/images/zakoni/zakonps.pdf>; Zakon o policijskim službenicima Hercegovačko-neretvanskog kantona, preuzeto na dan 31. 1. 2019. godine: <http://www.muphnk.ba/sites/default/files/dokumenti-legislativa/ZakonOpolicijskimSluzbenicimaHNZK-hrv.pdf>

75 Podaci o okolnostima lišavanja slobode obuhvataju: datum i vrijeme lišavanja slobode, tačnu lokaciju, prekršaj ili krivično djelo za koje se sumnja, razloge lišavanja slobode, upotrebu sile, korištena sredstva prinude, način prijevoza, datum i vrijeme dolaska u organizacijsku jedinicu, predmete oduzete kao dokazni materijal.

76 Komunikacija s nadležnim organima obuhvata podatke o nadležnom sudu i tužilaštvu (prezime i ime sudije/tužioca, naziv suda/tužilaštva, obavještenje sudiji/tužiocu).

77 Akt br. 02/2-1-82/24 od 12. 2. 2024. godine.

Iz prednjeg proizlazi da je predmetna preporuka realizirana.

Nakon dostavljanja radne verzije ovog izvještaja na uvid, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova u aktu⁷⁸ navodi sljedeće:

„Obavještavamo vas da je Federalna uprava policije u prethodnom periodu upoznata sa sadržajem Izvještaja o realizaciji preporuka iz dokumenta pod nazivom 'Specijalni izvještaj o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u Bosni i Hercegovini', te vas ovom prilikom obavještavamo da nemamo primjedbi na sadržaj istog. Takođe vas obavještavamo da Federalna uprava policije aktivno radi na uspostavljanju elektronske evidencije o zadržavanju lica/osoba lišenih slobode.“

4.2.1. Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo u vezi sa stepenom realizacije generalnih preporuka iz Specijalnog izvještaja iz 2019. godine dostavilo je sljedeće informacije:

„Sektor uniformisane policije Uprave policije MUP-a Kantona Sarajevo [je] vezano za uočene tehničke nedostatke u prostorijama za zadržavanje osoba lišenih slobode, u cilju otklanjanja istih, dostavio informaciju nadležnim, ali nam nije poznato u kojoj fazi je realizacija navedenog zahtjeva.“

U toku 2023. godine Odjeljenje za edukaciju Ureda policijskog komesara Uprave policije MUP-a Kantona Sarajevo je zabilježilo 11 (jedanaest) specijalističkih edukacija u vezi sa postupanjem policijskih službenika sa osobama lišenim slobode.“⁷⁹

„Obavještavamo Vas da Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo u svom budžetskom zahtjevu za svaku godinu planira finansijska sredstva za tekuće i higijensko održavanje objekata, što između ostaloga podrazumijeva provođenje aktivnosti na unutrašnjem održavanju i uređenju prostorija za zadržavanje osoba lišenih slobode, a što uključuje izvođenje zanatskih i molersko-farbarskih radova, kao i svakodnevnih aktivnosti na održavanju čistoće i higijene u navedenim prostorijama.“

Osim navedenog, redovno se planiraju i obezbjeđuju finansijska sredstva za tekuće održavanje grijno-rashladnih uređaja, što podrazumijeva servisiranje, kao i dezinfekciju navedenih grijno-rashladnih uređaja koji se nalaze u prostorijama za zadržavanje osoba lišenih slobode Uprave policije, u objektu Ministarstva.“⁸⁰

U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo uspostavljeno je sedam policijskih uprava, i to: PU Stari Grad, PU Centar, PU Novo Sarajevo, PU Novi Grad, PU Ilidža, PU Hadžići i Trnovo, PU Ilijaš i PU Vogošća.

Policijska stanica Centar

Predstavnici Institucije ombudsmena BiH posjetili su Drugu policijsku upravu, odnosno Policijsku stanicu Centar, u okviru koje se nalaze prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode pri operativnom centru Uprave Kantona Sarajevo. Posjeta je obavljena dana 5. 10. 2023. godine.

⁷⁸ Akt br. 09-15-04-3-1050 od 15. 4. 2024. godine

⁷⁹ Akt br. 02/2-1-82/24 od 12. 2. 2024. godine.

⁸⁰ Akt br. 04-11-10-37/24 od 28. 2. 2024. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

Prilikom posjete obavljen je razgovor s komandir PS Centar⁸¹ i inspektorom u Jedinici za profesionalne standarde MUP-a Kantona Sarajevo,⁸² kojom prilikom je ukazano na razlog posjete, kao i ciljeve koji se njome žele postići.

U sklopu trenutnog objekta Policijske uprave ne nalaze se prostorije za zadržavanje lica, već se nalaze u okviru objekta koji koristi Jedinica za osiguranje objekata i uhapšenih osoba Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo. Sva lica koja budu lišena slobode od strane pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo te drugih policijskih agencija na području Kantona Sarajevo sprovode se u navedene prostorije.

Prilikom obavljenog razgovora konstatirano je da u toku 2023. godine nije zabilježen slučaj samoubistva u prostorijama za zadržavanje. U periodu od 1. 1. 2018. do 30. 9. 2023. godine evidentiran je jedan slučaj samopovređivanja lica lišenog slobode, koje je nastupilo prilikom sprovođenja lica u prostorije za zadržavanje lica.

Prostorni resursi

U sklopu objekta koji koristi Jedinica za osiguranje objekata i uhapšenih osoba Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo nalazi se ukupno šest prostorija za zadržavanje lica, u kojima su smještene po dva kreveta.

Prostorijama za zadržavanje prilazi se kroz predsoblje u kojem boravi čuvar ili službenik koji vrši nadzor nad licima lišenim slobode. Maloljetna i punoljetna lica odvojeno se smještaju u prostorije za zadržavanje, pri čemu se vodi računa i o spolu osobe.

Svaka prostorija ima prozor, čime su omogućeni dotok zraka i adekvatno osvjetljenje (dovoljno za čitanje), ventilaciju, zagrijavanje, sredstva za odmor (krevet, platforme za spavanje i pokrivače).

U prostorijama postoji i vještačka ventilacija, kao i klima-uređaj. Na metalnim krevetima, pričvršćenim za zid, nalaze se tanki madrac, jastuk i deka, uz mogućnost korištenja dodatne deke. Zidovi su čisti i okrečeni, ali u dijelu u kojem se nalazi mokri čvor uočeni su vlaga i znatna oštećenja na zidovima. Svaka prostorija ima mokri čvor, čučavac i umivaonik. Čučavac je zaštićen metalnim vratima i na taj način potpuno fizički odvojen, što omogućava potrebnu privatnost licu koje ga koristi.

U prostorijama za zadržavanje nema tople vode, već je ona osigurana u fizički odvojenoj prostoriji za tuširanje. Grijanje u objektu je centralno. Od pribora za higijenu u prostoriji se nalaze sapun, papirni ubrusi i plastična čaša za piće.

U prostorijama za zadržavanje postoji videonadzor, a stražari svakih 15 minuta obilaze lica lišena slobode, o čemu se sačinjava posebna evidencija. Videonadzor postavljen je u hodniku kojim se prilazi prostorijama za zadržavanje i pokriva cjelokupnu prostoriju za zadržavanje s izuzetkom mokrog čvora, koji je ograđen metalnom pregradom. Zadržana lica u svakom trenutku mogu pozvati dežurnog službenika.

Tokom posjete u prostorijama za zadržavanje boravilo je jedno lice, koje je lišeno slobode od strane policijskih službenika PU Novi Grad zbog ugrožavanja sigurnosti. Predstavnici Institucije ombudsmena su obavili razgovor s imenovanim, koji je tom prilikom izjavio da je tokom lišavanja slobode upoznat sa svim pravima u skladu sa Zakonom i nije imao prigovor na postupanje policijskih službenika.

81 Komandir PS Centar Muhamed Imširević.

82 Inspektor u Jedinici za profesionalne standarde Erol Adžajić.

Ukupan broj zadržanih lica 182	Ženskih lica	11
	Muških lica	165
	Maloljetnih lica	1
	Stranih državljana	5

Tabela s podacima o broju lica lišenih slobode u periodu od 1. 1. do 30. 9. 2023. godine.

Ishrana

Ishrana za lica lišena slobode organizira se tako da policijski službenici koji su dežurni u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode mogu poručiti adekvatan obrok s jelovnika koji je dostavljen od ugovorenog dobavljača hrane, o trošku Ministarstva unutrašnjih poslova. Za vrijeme boravka u prostorijama za zadržavanja osoba lišenih slobode svakoj osobi lišenoj slobode su osigurana tri obroka, koja dobijaju na svakih osam sati.

Navedeno je da se poštuju zahtjevi lica ako neko zahtijeva specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga. U okviru tog objekta ne postoji prostorija za pripremanje hrane, već se hrana kupuje i donosi licu lišenom slobode.

Prava lica lišenih slobode

Uvidom u nasumično odabrane predmete utvrđeno je da su prilikom lišavanja slobode lica upoznata s pravima koja im pripadaju po osnovu zakona, kao i razlozima lišenja slobode. Upoznata su s mogućnošću korištenja prava na branioca, prava na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, prava na kontaktiranje člana uže porodice i drugih lica. Prilikom razgovora s predstavnicima uprave istaknuto je da se u slučajevima lišavanja slobode maloljetnih lica prvenstveno obavještavaju roditelji i nadležni centar za socijalni rad.

Navedeno je da se lica lišena slobode s poznatom historijom bolesti (mentalni poremećaj, oboljenje, zarazne bolesti i slično) ili lice koje pokazuje znakove takvog stanja ne smješta u prostorije za zadržavanje, već bude zadržano u organizacijskoj jedinici koja je izvršila lišenje slobode. Takvo lice treba biti pod konstantnim nadzorom i zaštitom policijskih službenika, sve dok ne bude prevezeno u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu u skladu s odredbama Uputstva o postupanju sa osobama lišenim slobode u Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo.⁸³

U Policijskoj stanici Centar zaposlene su osobe oba spola, tako da pretrese vrši policijski službenik onog spola kojeg je i lice koje se pretresa. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su detaljno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zadržanim licima se obavezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli povrijediti sebe ili druge (kaiš, pertle...). Zapisnik, pored lica koje je izvršilo pretres, potpisuje i lice na kojem/kod kojeg se vrši pretresanje. Oduzeti predmeti licu se vraćaju prilikom otpusta, uz potpisivanje potvrde o vraćanju predmeta.

Iz uvida u nasumično odabrane predmete uočeno je da se evidencije uredno vode, odnosno da predmeti sadrže sve propisane potvrde i zapisnike.⁸⁴

⁸³ Član 20. Uputstvo o postupanju sa osobama lišenim slobode u Upravi policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, „Službene novine KS“, br. 11/22.

⁸⁴ Potvrda o zadržavanju vozača, Zapisnik o lišenju slobode, Zapisnik o privremenom oduzimanju predmeta, Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, Potvrda o vraćanju privremeno oduzetih predmeta, Zapisnik o pretresanju osobe, Zapisnik o otpustu osobe lišene slobode.

Preporuke ombudsmena Bosne i Hercegovine

Ministarstvu unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo:

- da se poduzmu neophodne aktivnosti u cilju sanacije štete na mokrim čvorovima u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode;
- da se poduzmu neophodne aktivnosti u cilju osiguravanja i opremanja jedne prostorije koja će se koristiti u cilju sprečavanja samopovređivanja lica lišenih slobode (gumena soba).

4.2.2. Ministarstvo unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona

U vezi s implementacijom generalnih preporuka iz Specijalnog izvještaja iz 2019. godine, Ministarstvo unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona dostavilo je odgovor,⁸⁵ kako slijedi:

„Kada je u pitanju preporuka ombudsmena Bosne i Hercegovine o izdvajanju budžetskih sredstava Vlade SBK/KSB za nabavku videonadzora za prostorije za zadržavanje, informišemo vas da je ova preporuka implementirana u službenim prostorijama za 11 policijskih stanica i 1 policijsku ispostavu, dok je u jednoj policijskoj ispostavi instalacija videonadzora u toku. Policijske stanice i ispostave u kojima je instaliran videonadzor koji nadzire prostorije za zadržavanje su: PS Travnik, PS Novi Travnik, PS Vitez, PS Bugojno, PS Gornji Vakuf/Uskoplje, PS Jajce, PS Donji Vakuf, PS Kiseljak, PS Kreševo, PS Fojnica i PI Babanovac, dok je instalacija videonadzora u PI Turbe u toku. U PS Busovača videonadzor nije instaliran jer su prostorije neuslovne za zadržavanje osoba lišenih slobode.

Kada je u pitanju preporuka o izdvajanju budžetskih sredstava Vlade SBK/KSB za potrebe zapošljavanja dodatnog kadra u MUP SBK/KSB, ista je implementirana tokom tekuće godine. Putem javnog konkursa izabrano je 137 kandidata za početni čin policajac. Trenutno se čeka poziv Policijske akademije FUP Sarajevo za odlazak na temeljnu policijsku obuku, a kandidati koji uspješno prođu istu, bit će primljeni u stalni radni odnos u MUP SBK/KSB. Na ovaj način izvršit će se dodatna popuna radnih mjesta po sistematizaciji, te time i radnih mjesta koja se odnose na postupanje sa osobama lišenim slobode.

Kada je u pitanju treća preporuka, koja se odnosi na stručno usavršavanje policijskih službenika koji postupaju sa osobama lišenim slobode, informišemo vas da se ova vrsta obuke vrši kontinuirano od strane certificiranih predavača, a tokom ove godine izvršena je obuka 29 policijskih službenika koji direktno rade na postupanju sa osobama lišenim slobode po policijskim stanicama i ispostavama. Policijski službenici Uprave policije ovog ministarstva redovno uzimaju aktivno učešće na seminarima i koordinativnim sastancima u okviru projekata Evropske unije i Vijeća Evrope 'Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku', a sve vezano za ljudska prava osoba lišenih slobode.

U narednom periodu planirana je obuka dodatnog broja policijskih službenika sukladno Programu stručnog osposobljavanja i usavršavanja policijskih službenika MUP-a SBK/KSB.“

Policijska uprava Travnik

Policijska uprava Travnik obuhvata tri policijske stanice, i to: PS Travnik, PS Novi Travnik i PS Vitez. Policijska stanica Travnik ima tri policijske ispostave (Babanovac, Turbe i Nova Bila), od kojih Turbe i Babanovac imaju pritvorsku jedinicu.

⁸⁵ Akt br. 02/2-1-04-1-1-54/23 DS od 13. 11. 2023. godine.

Policijska stanica Travnik

Posjeta Policijskoj stanici Travnik obavljena je dana 4. 10. 2023. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

Predstavnici Institucije ombudsmena obavili su razgovor s komandirima Policijske stanice Travnik⁸⁶ i zamjenikom komandira,⁸⁷ koji su predstavili rad i organizaciju ove stanice, kao i osnovne probleme s kojima se suočavaju. Sistematizacijom su previđena 143 radna mjesta, a u trenutku posjete popunjena su 124 radna mjesta. U toku je konkurs za prijem 137 policijskih službenika na nivou Ministarstva unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona.

Konstatirano je da u toku 2023. godine u Policijskoj stanici Travnik nije zabilježen slučaj samoubistva u prostorijama za zadržavanje. Preporuka koja se odnosila na adaptaciju prostorija za zadržavanje nije realizirana.

Prostorni resursi

Kapacitet Policijske stanice Travnik obuhvata dvije prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode, u kojima se nalazi po jedan krevet. Prostorijama za zadržavanje prilazi se kroz predsoblje koje se koristi za smještaj čuvara ili nadzor nad licima lišenim slobode. Ombudsmeni uočavaju da postojeći kapaciteti ove policijske stanice u pogledu broja prostorija za zadržavanje ne zadovoljavaju potrebe, te se iz tog razloga nameće pitanje da li se u konkretnim situacijama kada je veći broj lica lišenih slobode može osigurati da odvojeno budu smješteni muškarci, žene i maloljetnici.

U prostorijama za zadržavanje nalaze se čelični kreveti opremljeni čaršafom, jastukom bez jastučnice i dekom. Tokom posjete istaknuto je da se posteljina ne mijenja nakon boravka svakog lica lišenog slobode, već se nakon određenog vremena kupuje nova.

Podovi u prostorijama prekriveni su itisonom. Dotok prirodne svjetlosti omogućen je kroz mali prozor, zaštićen rešetkama. Pritvorska jedinica zagrijava se radiatorima postavljenim u predsoblju prostorija za zadržavanje. Svaka prostorija za zadržavanje ima čučavac, vodokotlić koji nije u funkciji i nema umivaonik.

Zidovi nisu okrečeni, a vidljiva su oštećenja uzrokovana vlagom.

Prilikom smještaja lica u prostorije za zadržavanje vodi se računa o spolnoj strukturi, kao i o činjenici da se odvojeno smjeste maloljetna i punoljetna lica. Nadzor nad licima lišenim slobode vrši se putem videonadzora i dežurni policijski službenik na svakih 15 minuta provjerava zadržano lice, što se upisuje u evidencije.

U trenutku posjete nije bilo zadržanih lica.

Ukupan broj zadržanih lica 258	Ženskih lica	9
	Muških lica	249
	Maloljetnih lica	/
	Stranih državljana	/

Tabela s podacima o broju lica lišenih slobode u periodu od 1. 1. do 4. 10. 2023. godine.

⁸⁶ Komandir Policijske stanice Travnik Dragan Škulj.

⁸⁷ Zamjenik komandira Policijske stanice Travnik Almir Mekić.

Ishrana

Zadržana lica obrok dobijaju nakon što sami zatraže, u pravilu svakih osam sati imaju pravo na obrok. U budžetu Ministarstva unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona predviđena su sredstva namijenjena za ishranu lica lišenih slobode. Policijska uprava ima zaključen ugovor s ugostiteljskim objektom te lica lišena slobode mogu poručiti obrok.

Poštuju se zahtjevi lica ako neko zahtijeva specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga.

Prava lica lišenih slobode

Uvidom u evidenciju utvrđeno je da su lica upoznata s mogućnošću korištenja prava na branioca, prava na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, prava na kontaktiranje člana uže porodice, prijatelja i ostalih.

Kada su u pitanju maloljetnici lišeni slobode, navedeno je da se o činjenici lišenja obavještavaju roditelji i nadležni centar za socijalni rad.

Uvidom u predmete zapaženo je da su licima lišenim slobode izdate odgovarajuće potvrde.

U Policijskoj stanici Travnik zaposlene su osobe oba spola, tako da pretrese vrši policijski službenik onog spola kojeg je i lice koje se pretresa. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su tačno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored lica koje je izvršilo pretres, potpisuje i lice na kojem/kod kojeg se vrši pretresanje. Oduzeti predmeti licu se vraćaju kada se završi zadržavanje i ono tada potpisom potvrđuje da ih je primilo. Zadržanim licima se obavezno oduzimaju predmeti kojim bi mogli povrijediti sebe ili druge (kaiš, pertle...).

Iz uvida u nasumično odabrane predmete uočeno je da se evidencije o lišavanju slobode uredno vode, odnosno da lični dosjei lica lišenih slobode sadrže sve propisane potvrde i zapisnike.⁸⁸Nadalje, značajno je istaći da se zapisnici i potvrde izdaju na unaprijed pripremljenim obrascima, a sačinjeni su na osnovu različitih zakonskih propisa, zavisno od razloga lišavanja slobode.

Preporuke ombudsmena Bosne i Hercegovine

Ministarstvu unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona, Policijskoj upravi Travnik, Policijskoj stanici Travnik:

- da se izvrši potpuna adaptacija prostorija za zadržavanje, odnosno iznađe drugo adekvatno rješenje za smještaj lica lišenih slobode;
- da se u prostorijama za zadržavanje instalira taster za pozivanje službenog lica;
- da se posteljina u prostorijama za zadržavanje redovno mijenja ili pere nakon svake upotrebe.

⁸⁸Potvrda i Zapisnik o privremenom oduzimanju predmeta, Potvrda o vraćanju privremeno oduzetih predmeta, Zapisnik i potvrda o privremenom oduzimanju predmeta (vozila), Zapisnik o zadržavanju vozača, Zapisnik o otpustu zadržanog vozača, Zapisnik o lišenju slobode, Zapisnik o otpustu osobe lišene slobode.

4.2.3. Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona

U vezi s implementacijom generalnih preporuka iz Specijalnog izvještaja iz 2019. godine, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona⁸⁹ obavijestilo je o sljedećem:

„Shodno aktu, broj i datum veze, putem kojeg je traženo dostavljanje informacije o realizaciji preporuka, obavještavamo Vas da Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova TK na nivou kantona raspolaže sa ukupno 13 prostorija za zadržavanje, raspoređenih na osam lokacija, odnosno policijskih uprava.

Kada su u pitanju prostorije za zadržavanje lica pri Upravi policije MUP-a TK, predstavnici Ureda ombudsmena Bosne i Hercegovine su dana 25. 10. 2018. godine izvršili obilazak i uvid u prostorije za zadržavanje smještene u sjedištu Uprave policije MUP-a TK.

Nakon izvršenog uvida u 'Specijalnom izvještaju o stanju u prostorijama za zadržavanje u pojedinim policijskim upravama u BiH', sačinjenom u februaru 2019. godine, izdate su preporuke od strane ombudsmena da se u postojećim prostorijama za zadržavanje ugradi videonadzor. S tim u vezi, trenutno su dvije lokacije pokrivene videonadzorom, odnosno ukupno četiri prostorije za zadržavanje, dok se ugradnja videonadzora u ostalim prostorijama planira u narednom periodu.

U januaru 2019. godine Uprava policije donijela je 'Uputstvo o postupanju sa osobama kojima je oduzeta sloboda'. Navedenim uputstvom regulirana su prava osobe lišene slobode zadržane u prostorijama za zadržavanje, prava osobe za vrijeme boravka u prostorijama za zadržavanje, način ishrane, ukazivanje ljekarske pomoći, postupanja policijskih službenika i sl.

U zadnjih par godina Uprava policije je planirala i izdvojila više od 10,000 KM za materijalno-tehnička sredstava potrebna za poboljšanje uslova u svim prostorijama za zadržavanje na nivou Uprave policije. Opremanje prostorija za zadržavanje će biti nastavljeno i tokom 2024. godine, za što su planirana namjenska sredstva.

Osim navedenog, u toku 2019. godine obilazak prostorija za zadržavanje izvršili su i službenici ICITAP-a, nakon čega je jedan službenik Uprave policije MUP-a TK na poziv i u organizaciji ICITAP-a i Policijske akademije Sarajevo učestvovao u radnoj grupi u izradi 'Priručnika o radu sa osobama zadržanim u prostorijama za zadržavanje', koji je u primjeni od decembra 2020. godine.

Dalje, Odsjek za edukaciju od 2020. godine u kontinuitetu planira i realizuje edukaciju službenika policije koji vrše nadzor nad osobama zadržanim u prostorijama za zadržavanje, a što se planira nastaviti i u narednom periodu sa ciljem profesionalnog pristupa policijskih službenika prema osobama lišenim slobode, uz poštovanje svih ljudskih prava.

Takođe, jedan službenik Uprave policije je u decembru 2022. godine certifikovan za predavača/trenera od strane Vijeća Evrope iz oblasti 'Ljudska prava lica lišenih slobode zadržanih u policijskim pritvorima', te aktivno vrši obuku ostalih službenika na nivou Uprave policije MUP-a TK iz gore navedene oblasti. Kada je u pitanju kadrovska popunjenost, Uprava policije vrši prijem novih policijskih službenika putem javnih oglasa. Trenutno se na obuci u Policijskoj akademiji u Sarajevu nalazi 160 kadeta za čin 'policajac' i 40 kadeta za čin 'mlađi inspektor'. Osim toga, Uprava policije je putem Ministarstva od Vlade TK tražila saglasnost za prijem novih 180 policajaca i 20 mlađih inspektora u 2024. godini, radi popune upražnjenih radnih mjesta.“

U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona uspostavljeno je sedam policijskih uprava, i to: Policijska uprava Srebrenik, Policijska uprava Gradačac, Policijska uprava Gračanica, Policijska uprava Lukavac, Policijska uprava Kalesija, Policijska uprava Banovići i Policijska uprava Kladanj.

⁸⁹ Akt br. 08-01-11.2-3-2058/23 od 24. 11. 2023. godine.

Policijska stanica Centar

Posjeta Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi policije, Sektoru uniformisane policije obavljena je dana 26. 10. 2023. godine.

U razgovoru s komandirima Jedinice za obezbjeđenje ličnosti i objekata pri Sektoru uniformisane policije⁹⁰ i inspektoricom/zamjenicom komandira Jedinice za obezbjeđenje ličnosti i objekata⁹¹ ukratko su izneseni podaci o Ministarstvu unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, Upravi policije i organizacijskoj strukturi, kojom prilikom je konstatirano da nije popunjena sistematizacija radnih mjesta.

Prostorni resursi

Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona raspolaže prostorijama za zadržavanje u gotovo svim policijskim upravama, a kako slijedi:

- Policijska uprava Gradačac – dvije prostorije za zadržavanje;
- Policijska uprava Srebrenik – dvije prostorije za zadržavanje;
- Policijska uprava Gračanica – dvije prostorije za zadržavanje;
- Policijska uprava Lukavac – dvije prostorije za zadržavanje;
- Policijska uprava Banovići – jedna prostorija za zadržavanje;
- Policijska uprava Kladanj – jedna prostorija za zadržavanje;
- Policijska uprava Kalesija – jedna prostorija za zadržavanje i
- Uprava policije/Sjedište – dvije prostorije za zadržavanje.

Uprava policije/Sjedište u Tuzli raspolaže s dvije prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode u kojima se mogu smjestiti po dva lica. Prostorijama za zadržavanje prilazi se kroz predsoblje, koje se koristi za smještaj čuvara ili nadzor nad licima lišenim slobode.

Na dan posjete izvršen je uvid u prostorije za zadržavanje, kojom prilikom je konstatirano da su kapaciteti prostorija za zadržavanje kao i uvjeti boravka isti kao 2018. godine. Dakle, podovi u prostorijama za zadržavanje su prekriveni pločicama koje su u dobrom stanju. Zidovi su okrečeni. Vrata su metalna sa špijunkom. Svaka prostorija za zadržavanje ima prozore koji se otvaraju s vanjske strane, čime je omogućen redovan dotok prirodne svjetlosti i svježeg zraka. Prozori su osigurani metalnim rešetkama. Na krevetima se nalaze novi madraci, deke, jastuci i posteljina. Zadržanim licima se osiguravaju osnovna sredstva za higijenu. Prostorije sadrže sanitarni čvor, čučavac i umivaonik, koji su funkcionalni i u dobrom stanju. U prostorijama su postavljeni radijatori, koji su zaštićeni metalnim rešetkama, u cilju sprečavanja samopovređivanja. U objektu je instalirano centralno grijanje. Generalna ocjena stanja prostorija za zadržavanje je na zadovoljavajućem nivou, a posebno je pohvalno da je u njima dostupna topla i hladna voda.

Prostorije i dalje nisu pokrivene videonadzorom, te se on vrši neposrednim obilaskom policijskih službenika na svakih 15 minuta.

Prilikom smještaja lica u prostorije za zadržavanje vodi se računa o spolnoj strukturi, kao i o činjenici da se odvojeno smještaju maloljetna i punoljetna lica.

U trenutku posjete u prostorijama za zadržavanje nisu zatečena lica lišena slobode.

90 Komandir Jedinice za obezbjeđenje ličnosti i objekata pri Sektoru uniformisane policije Emin Jusufović.

91 Inspektorica/zamjenica komandira Jedinice za obezbjeđenje ličnosti i objekata Danijela Petrović.

Ukupan broj zadržanih lica 237	Ženskih lica	8
	Muških lica	228
	Maloljetnih lica	1
	Stranih državljana	/

Tabela s podacima o broju lica lišenih slobode u periodu od 1. 1. do 30. 9. 2023. godine.

Ishrana

Zadržana lica obrok dobijaju nakon proteka vremenskog roka od osam sati od trenutka lišavanja slobode. Prilikom osiguravanja obroka poštuju se zahtjevi lica koji se odnose na specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga. U okviru Policijske stanice Centar ne postoji prostorija za pripremanje hrane, već se hrana kupuje i donosi licu lišenom slobode. Na nivou Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona predviđena su finansijska sredstva za ishranu lica lišenih slobode.

Prava lica lišenih slobode

Izvršen je uvid u evidenciju lica lišenih slobode, te je konstatirano da ih službena lica popunjavaju na adekvatan način. Iz evidencija proizlazi da se lica lišena slobode u potpunosti upoznaju sa svim pravima koja im zakonom pripadaju (pravo na branioca, pravo na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, pravo na kontaktiranje članova uže porodice i drugih lica), što potvrđuju vlastoručnim potpisom evidencionog lista.

O činjenici lišavanja slobode maloljetnih lica pored roditelja obavještava se i nadležni organ starateljstva. Prilikom sprovođenja u prostorije za zadržavanje, vodi se računa o spolnoj i dobnoj strukturi lica lišenih slobode na način da se posebno smještaju maloljetna i punoljetna lica.

Izvršen je uvid u nasumično odabrane predmete, te je konstatirano da se licima lišenim slobode izdaju sve odgovarajuće potvrde i zapisnici. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su tačno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored lica koje je izvršilo pretres, potpisuje i lice na kojem/kod kojeg se vrši pretresanje. Zadržanim licima se obavezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli povrijediti sebe ili druge. Oduzeti predmeti se čuvaju u metalnim policama, koje se zaključavaju, a nalaze se u predsoblju, te su pod stalnim nadzorom službenika koji vrši nadzor nad licima lišenim slobode. Oduzeti predmeti licu se vraćaju kada se završi zadržavanje i lice tada potpisom potvrđuje da ih je primilo.

Može se konstatirati da službenici Policijske stanice Centar i dalje vode interne dnevnik o zadržanim punoljetnim licima, evidenciju o ponuđenoj i ukazanoj ljekarskoj pomoći, kao i registar privremeno oduzetih ili nađenih predmeta. Pozitivna praksa redovnog i urednog izvještaja o obilasku lica lišenog slobode u skladu s članom 36 Uputstva o postupanju s osobama lišenim slobode⁹² primjetna je i u ovom izvještajnom periodu. Novina u radu ove policijske stanice u odnosu na 2018. godinu je ta da su pored redovnih evidencija uspostavljene i interna evidencija o ponuđenoj i ukazanoj ljekarskoj pomoći kao i evidencija o izvršenoj deratizaciji i krečenju u prostorijama za zadržavanje.

⁹² Br. 08-01/1-04.3-2320/01 od dana 5. 5. 2001. godine.

Preporuke ombudsmena Bosne i Hercegovine

Ministarstvu unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, Policijskoj upravi Tuzla, Policijskoj stanici Centar:

- da se u prostorijama za zadržavanje uspostave videonadzor i taster za pozivanje službenog lica.

4.2.4. Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona

Ministarstvo unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona dostavilo je informacije o stepenu realizaciju generalnih preporuka:⁹³

„Obavještavamo vas da je Uprava policije, MUP ZDK shodno svojim materijalno-tehničkim resursima sve prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode u organizacionim jedinicama Uprave policije prilagodila potrebama zadržanih lica, što podrazumijeva i instaliranje videonadzora u svrhu kontrole i prevencije nepoželjnog ponašanja ili samopovređivanja zadržanog lica lišenog slobode.

Naime, prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode pokrivene su, u skladu sa važećim propisima, sistemom videonadzora koji se prati i nadgleda od strane rukovodioca smjene organizacione jedinice Uprave policije. Takođe, za potrebe zadržanih lica lišenih slobode obezbijeđeni su tzv. 'sanitari – mokri čvorovi', koji nisu pokriveni sistemom videonadzora, dok se higijena u prostorijama za zadržavanje svakodnevno održava na zadovoljavajućem nivou.

Sve prostorije su opremljene sredstvima za odmor (platforme za spavanje, kreveti i pokrivači) i iste se po ukazanoj potrebi adekvatno zagrijavaju. Shodno vremenu zadržavanja lica, istim su obezbijeđeni hrana i voda u odgovarajućim vremenskim intervalima.

Uprava policije MUP-a ZDK u skladu sa utvrđenom sistematizacijom radnih mjesta, a po ukazanoj potrebi, vrši prijem i upošljavanje dodatnog kadra, odnosno policijskih službenika, koji se nakon završenih obuka i procedura za prijem u radni odnos raspoređuju u organizacione jedinice Uprave policije MUP-a ZDK.

Takođe, u skladu sa godišnjim planovima obuke policijskih službenika, Uprava policije, Odsjek za edukaciju organizuje i vrši kontinuiranu obuku policijskih službenika Uprave policije po svim segmentima rada, a samim tim i obuku iz navedene oblasti, koja je u skladu sa provedbenim propisima i standardima koji uređuju navedenu oblast.“

Policijska uprava Zenica

Policijska uprava Zenica ima tri policijske stanice, i to: PS Nemila, PS Crkvice i PS Centar. Policijska stanica Centar je jedina policijska stanica u okviru Policijske uprave Zenica koja ima prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode.

Policijska stanica Centar

Posjeta Policijskoj stanici Centar obavljena je dana 4. 10. 2023. godine. U razgovoru sa službenim licem, komandir⁹⁴ Policijske stanice Centar, kratko je predstavljena Policijska stanica i ukazano na osnovne probleme s kojima se suočava u radu, a koji se odnose na deficit policijskih službenika. Sistematizacijom radnih mjesta predviđeno je 165 radnih mjesta, što obuhvata i ovlaštena i

⁹³ Akt br. 08-01-01/1-02-1-2970-3/23 od 23. 11. 2023. godine.

⁹⁴ Komandir Samir Valentić.

neovlaštena službena lica. U trenutku posjete zaposlene su 122 osobe, od čega je 117 policijskih službenika, 5 rukovodećih službenika i 10 neovlaštenih službenika.

Preporuke koje su se u Izvještaju iz 2019. godine odnosile na Policijsku upravu Zenica, PS Centar, djelimično su realizirane. Naime, adaptirane prostorije stavljene su u funkciju, ali one nisu u skladu s normativima propisanim Evropskim zatvorskim pravilima.

Preporuka koja se odnosila na Ministarstvo unutrašnjih poslova ZDK nije ispoštovana.

Predstavnici Policijske stanice Centar istakli su da imaju dobru saradnju s nadležnim tužilaštvom i centrom za socijalni rad.

Prostorni resursi

Tokom posjete predstavnici Institucije ombudsmena upoznati su s tim da je kapacitet PU Zenica pet prostorija za zadržavanje lica lišenih slobode, koje su se tokom posjete 2018. godine nalazile u fazi adaptacije. Također, u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova postoji još pet prostorija za zadržavanje lica lišenih slobode, koje se koriste u situacijama kada su popunjeni kapaciteti u PU Centar, najčešće prilikom većih policijskih akcija.

Imajući u vidu prezentiranu situaciju, predstavnici Institucije ombudsmena izvršili su uvid kako u prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova tako i u prostorije Policijske stanice Centar.

U prostorijama PS Centar uspostavljanje je pet prostorija za zadržavanje s po jednim krevetom, na kojem se nalaze tanki dušek i deka. Prozori su mali i ne mogu se otvoriti. S vanjske strane postavljena je metalna mreža kojom se onemogućava prirodan dotok svjetlosti i svježeg zraka.

Zidovi su neokrećeni i oštećeni na pojedinim dijelovima. Toaleti se nalaze u zasebnim prostorijama i opremljeni su čučavcem, vodokotlićem i lavabo. U prostorijama je uspostavljen videonadzor, koji pokriva prostorije za zadržavanje, prilazni hodnik, kao i zasebni ulaz u objekat. Uspostavljanjem zasebnog ulaza osiguran je najviši stepen zaštite privatnosti lica prilikom sprovođenja u prostorije za zadržavanje.

Kapacitet prostorija za zadržavanje Ministarstva unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona obuhvata pet jedinica, a u svakoj se nalazi po jedan metalni krevet s tankim spužvama i dekama, bez posteljine i jastuka. Zidovi u prostorijama nisu okrećeni duži vremenski period, dok su pločice u dijelu u kojem se nalazi mokri čvor oštećene. Svaka prostorija ima jedan stakleni prozor, koji je zaštićen metalnom mrežom, čime je onemogućen dotok svježeg zraka i svjetlosti. Vrata prostorija su od metala i imaju špijunku, a prirodno i vještačko osvjetljenje su veoma slabi. Prostor se zagrijava putem radijatora postavljenih u predsoblju povezanih sa sistemom centralnog grijanja. Svaka prostorija za zadržavanje opremljena je neuvjetnim čučavcem, umivaonikom, a dostupna je samo hladna voda.

Nadzor nad licima lišenim slobode vrši policijski službenik, koji boravi sve vrijeme u predsoblju, što istovremeno znači da ga zadržana lica u svakom trenutku mogu pozvati. Ove prostorije nisu pokrivene videonadzorom.

Prema navodima predstavnika uprave, u toku 2023. godine nije zabilježen slučaj samoubistva u prostorijama za zadržavanje.

Ishrana

Zadržana lica obrok dobijaju nakon najkasnije 12 sati od trenutka lišavanja slobode. U okviru budžeta MUP-a ZDK predviđena su sredstva za kupovinu obroka za lica lišena slobode. Obroci se kupuju i donose licu lišenom slobode.

Poštuju se zahtjevi lica ako neko zahtijeva specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga.

Prava lica lišenih slobode

Uvidom u evidencije i nasumično odabrane predmete, utvrđeno je da ovlaštena službena lica prilikom lišavanja slobode upoznaju lice s pravima koja mu u skladu s važećim zakonodavstvom pripadaju. Evidentno je da se prilikom lišavanja slobode uzima u obzir spolna struktura, kao i starosna dob lica, te se ona smještaju u zasebne prostorije. Pretres lica koja se lišavaju slobode vrše policijski službenici istog spola, te se u svim fazama postupka lišavanja slobode, kao i prilikom otpusta, sačinjavaju predviđeni zapisnici i licu izdaju potvrde.⁹⁵ U postupcima lišavanja slobode maloljetnih lica obavezno se obavještavaju roditelji i organ starateljstva.

U trenutku posjete zatečeno je jedno lice, koje je lišeno slobode zbog postojanja osnova sumnje da je počinilo krivično djelo ugrožavanja sigurnosti. Predstavnici institucije obavili su razgovor s licem, kojom prilikom je ono istaklo da je upoznato sa svojim pravima. Kod sebe je posjedovalo Zapisnik o lišenju slobode, Obavijest o pravima lica lišenih slobode i Potvrdu o vraćanju privremeno oduzetih predmeta. Nije imalo prigovor na postupanje policijskih službenika prilikom lišavanja slobode i zadržavanja.

Ukupan broj zadržanih lica 314	Ženskih lica	8
	Muških lica	298
	Maloljetnih lica	8
	Stranih državljana	/

Tabela s podacima o broju lica lišenih slobode u periodu od 1. 1. do 4. 10. 2023. godine.

Preporuke ombudsmena Bosne i Hercegovine

Ministarstvu unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona, Upravi policije:

- da se izvrši potpuna adaptacija prostorija za zadržavanje, odnosno iznađe drugo adekvatno rješenje za smještaj lica lišenih slobode.

Ministarstvu unutrašnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona, Policijskoj upravi Zenica, Policijskoj stanici Centar:

- da se u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode osiguraju novi dušeci;
- da se okreće prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode;
- da se izvrši sanacija sanitarnog čvora;
- da se poduzmu aktivnosti koje će omogućiti adekvatniji dotok svježeg zraka i prirodnog svjetla.

⁹⁵ Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su tačno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zadržanim licima se obavezno oduzimaju predmeti kojim bi mogli povrijediti sebe ili druge, a o tome se sačinjava Zapisnik o privremeno oduzetim predmetima. Zapisnik, pored lica koje je izvršilo pretres, potpisuje i lice na kojem/kod kojeg se vrši pretresanje. Oduzeti predmeti se čuvaju na policama koje se nalaze u predsoblju, a koje su pod stalnim nadzorom službenika koji vrši nadzor nad licima lišenim slobode. Oduzeti predmeti licu se vraćaju kada se završi zadržavanje i ono tada potpisom Potvrde o vraćanju privremeno oduzetih predmeta potvrđuje da ih je primilo.

4.2.5. Ministarstvo unutrašnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona

Ministarstvo unutrašnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona⁹⁶ obavijestilo je o sljedećem:

„U svezi upućenih preporuka županijskim/kantonalnim vladama možemo istaći da je ovo Ministarstvo, u smislu realizacije prve preporuke, poduzelo konkretne aktivnosti da se otklone uočeni nedostaci i adekvatno opreme prostorije za smještaj lica lišenih slobode sukladno preporukama CPT-a. Međutim, unatoč izdvajanju određenih materijalno-tehničkih sredstva za opremanje prostorija za smještaj lica lišenih slobode PU Mostar, Policijske stanice Centar, nije izvršeno uređenje prostorija za zadržavanje kako je navedeno u preporukama ombudsmena, odnosno kako je to predviđeno odredbama člana 18.2. Evropskih zatvorskih pravila, nego je izvršena samo djelomična adaptacija tih prostorija, odnosno izvršeno je samo:

- farbanje zidova i vrata;
- postavljanje novih spužvi, deka i jastuka;
- kompletno čišćenje pritvorskih prostorija.

Imajući u vidu gore navedeno, može se zaključiti da preporuke Institucije ombudsmena nisu ispoštovane u cijelosti, iako je postignut značajan napredak u pogledu opremljenosti prostorija za smještaj lica lišenih slobode u odnosu na stanje iz 2018. godine. Navedeno je uočeno i od strane ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine prilikom njihove posjete Policijskoj upravi Mostar i Policijskoj stanici Centar, dana 12. 10. 2023. godine.

*Što se tiče dijela preporuke ‘**da se izdvoje budžetska sredstva potrebna za upošljavanje dodatnog kadra – ovlaštenih službenih osoba u policijskim upravama/stanicama, a u skladu sa utvrđenim sistematizacijama radnih mjesta**’, možemo kazati da je Vlada HN Ž/K u posljednjih godinu dana donijela ukupno tri odluke kojima daje suglasnost Ministarstvu unutarnjih poslova HN Ž/K za upošljavanje policijskih službenika.*

Tako je, sukladno Odluci Vlade HN Ž/K od 28. 12. 2022. godine, kojom je data suglasnost za upošljavanje 150 policijskih službenika (a odlukom iz lipnja 2023. godine još 10), proces odabira kandidata koji su se prijavili za drugu razinu pristupa (u činu ‘mlađi inspektor’) policijskom organu završen, te je 30 kandidata upućeno na pohađanje osnovne policijske obuke u Agenciji za školovanje i stručno osposobljavanje (AEPTM) u Mostaru (Rodoč).

Pohađanje obuke za 130 kandidata koji su odabrani za prvu razinu pristupa (u činu ‘policajac’) počinje početkom mjeseca veljače naredne godine, na Policijskoj akademiji Federalnog ministarstva unutarnjih poslova u Sarajevu.

Nadalje, Vlada je na sjednici održanoj dana 18. 10. 2023. godine dala suglasnost Ministarstvu unutarnjih poslova HN Ž/K za upošljavanje još 125 policijskih službenika (od čega 100 u činu ‘policajac’ i 25 u činu ‘mlađi inspektor’), a proces odabira, odnosno raspisivanje Javnog oglasa za upošljavanje, odnosno pohađanje osnovne obuke, će biti u skorije vrijeme.

*Kada je u pitanju preporuka ‘**da u okviru stručnog usavršavanja ovlaštenih službenih osoba koji postupaju prema osobama lišenim slobode, organiziraju kontinuiranu, specijalističku i licenciranu obuku koja će zadovoljiti najviše domaće i međunarodne standarde**’, ističemo da su ispred Odsjeka za edukaciju (organizaciona jedinica u sastavu Ureda komesara policije) upućena dva policijska službenika na specijaliziranu i licenciranu obuku na temu ‘Dalje unapređenje tretmana osoba lišenih slobode i osoba kojima je izrečena kazna ili sankcija u BiH u skladu sa evropskim standardima’.*

⁹⁶ Akt br. 02-01-45-2061/23 od 18. 12. 2023. godine.

Odsjek za edukaciju će također u svome godišnjem planu i programu planirati obavezne programske aktivnosti internog stručnog usavršavanja policijskih službenika vezano i za ovu temu, dok će Uprava policije uložiti dodatne napore da ta obuka u narednom periodu bude kontinuirana, s ciljem da što veći broj policijskih službenika prođe kroz edukaciju. Na ovaj način nastojat ćemo zadovoljiti najviše domaće i međunarodne standarde u oblasti zakonitog i profesionalnog postupanja policijskih službenika Uprave policije ovog Ministarstva prema osobama lišenim slobode.“

Polijska uprava Mostar

Polijsku upravu Mostar čini pet policijskih stanica, i to: PS Mostar Centar, PS za sigurnost saobraćaja, PS Mostar – Sjever, PS Mostar – Jug, PS Čitluk s ispostavom Međugorje, u kojima su sada uspostavljene prostorije za zadržavanje.

Polijska stanica Mostar Centar

Posjeta Polijskoj stanici Mostar, odnosno Polijskoj upravi Mostar, obavljena je dana 12. 10. 2023. godine.

U razgovoru s komandir⁹⁷ predstavnici Institucije ombudsmena naveli su razloge posjete i svrhu koju njome žele postići, nakon čega je komandir predstavio organizaciju Polijske uprave Mostar, u čijem sastavu se nalazi i Polijska stanica Mostar Centar.

Komandir Polijske stanice Mostar Centar istakao je da predviđena sistematizacija radnih mjesta nije ispoštovana, odnosno da od predviđenih 198 ovlaštenih službenih lica, trenutno nedostaje oko 60 službenih lica. Također je istaknuto da je u toku konkursna procedura za prijem novih službenika, odnosno 100 ovlaštenih službenih lica.

U Polijskoj stanici Mostar Centar zaposlena su lica oba spola, te u skladu s tim pretresanje lica lišenog slobode vrši policijski službenik istog spola kao i lice koje se pretresa. Prilikom smještaja lica vodi se računa o spolnoj strukturi, kao i o činjenici da se odvojeno smjeste maloljetna i punoljetna lica.

Prostorije za zadržavanje pokrivene su videonadzorom. I pored uspostavljenog videonadzora, u toku 2023. godine u prostorijama za zadržavanje ove policijske stanice zabilježen je jedan slučaj samoubistva.

Prostorni resursi

Kapacitet Polijske stanice Mostar Centar obuhvata četiri prostorije za zadržavanje, odnosno dvije prostorije u kojima se nalaze po dvije zasebne kabine, s po jednim sanitarnim čvorom. U svaku kabinu se može smjestiti po jedna osoba. Prostorijama za zadržavanje prilazi se kroz predsoblje koje se koristi za smještaj čuvara ili nadzor nad licima lišenim slobode. U odnosu na 2018. godinu, predstavnici Institucije ombudsmena mogu konstatirati da su higijenski uvjeti, kao i sama čistoća prostorija za zadržavanje na daleko zadovoljavajućem nivou. Zidovi su čisti i okrečeni. Ono što je ostalo nepromijenjeno jeste činjenica da prostorije za zadržavanje i dalje nemaju tople vode, kao ni prostoriju za tuširanje.

Podovi su betonski. U prostorijama za zadržavanje izvršena je adaptacija stolarije, odnosno prozora, a i dalje svaka kabina ima po jedan manji prozor, zaštićen rešetkama. Dotok prirodne svjetlosti je slab, ali vještačke svjetlosti ne manjka. Također, vještačko osvjetljenje postoji i u hodniku ispred jedinica za zadržavanje. Svaka prostorija ima sanitarni čvor, čučavac i jedan

⁹⁷ Komandir Asim Brajević.

umivaonik s hladnom vodom. I dalje su kabine opremljene na isti način kao i 2018. godine. Dakle, u svakoj kabini smješten je po jedan metalni krevet s madracem, navlakom za madrac, dekom i jastukom. Higijeničarke održavaju higijenu i redovno mijenjaju posteljinu.

Nadzor nad licima lišenim slobode u toku njihovog boravka u prostorijama za zadržavanje vrši se pomoću videonadzora, koji pokriva i ulaz do mokrog čvora. Prilikom kontrole funkcioniranja videonadzora, konstatirano je da je vidljivost uredna.

U trenutku posjete nije bilo zadržanih lica.

Ukupan broj zadržanih lica 102	Ženskih lica	6
	Muških lica	95
	Maloljetnih lica	1
	Stranih državljana	/

Tabela s podacima o broju lica lišenih slobode u periodu od 1. 1. do 12. 10. 2023. godine.

Ishrana

Pitanje ishrane zadržanih lica uređeno je na isti način kao i tokom 2018. godine. Obrok je omogućen nekoliko sati od trenutka lišavanja slobode, a često se obrok dobije i ranije po zahtjevu lica lišenog slobode. Zahtjevi lica lišenih slobode za specijalnim režimom ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga u potpunosti se poštuju. Licima lišenim slobode kupuje se obrok po želji (uglavnom su to sendviči) uz obavezno uzimanje fiskalnog računa kako bi se sredstva refundirala/ pravdala.

Prava lica lišenih slobode

Izvršen je uvid u evidencije lica lišenih slobode, kojom prilikom je konstatirano da se vodi zasebna evidencija za maloljetna lica. Evidencije se vode uredno, a predmeti sadrže sve propisane potvrde i zapisnike. Uvidom u nasumično odabrane predmete utvrđeno je da su prilikom lišavanja slobode lica upoznata sa svim pravima (mogućnost korištenja prava na branioca, prava na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, prava na kontaktiranje člana uže porodice, prijatelja i ostalih). U slučajevima lišavanja slobode maloljetnika, obavještavaju se roditelji i nadležni centar za socijalni rad. Licima lišenim slobode izdate su sve zakonom propisane potvrde i zapisnici.

Pretresanje vrši osoba istog spola kao i lice koje se lišava slobode. Prilikom vršenja pretresa sačinjava se Zapisnik o pretresanju, u kojem su tačno opisani predmeti i isprave koji se oduzimaju. Zapisnik, pored lica koje je izvršilo pretres, potpisuje i lice na kojem/kod kojeg se vrši pretresanje. Od lica lišenog slobode obavezno se oduzimaju svi predmeti, koji se potom deponiraju na adekvatnom mjestu (police koje su smještene u predsoblju) i pod stalnim su nadzorom službenika koji vrši nadzor nad licima lišenim slobode. Oduzeti predmeti licu se vraćaju kada se završi zadržavanje i lice tada potpisom potvrđuje da ih je primilo.

Preporuke ombudsmena Bosne i Hercegovine:

Ministarstvu unutrašnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona i Policijskoj stanici Centar Mostar:

- da se izvrši adaptacija prostorija za zadržavanje na način da se osigura veći stepen prirodnog osvjetljenja;
- da se u prostorijama za zadržavanje instalira taster za pozivanje službenog lica.

4.3. Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nije dostavila informacije o stepenu implementacije generalnih preporuka iz Specijalnog izvještaja iz 2019. godine.⁹⁸

Brčko distrikt Bosne i Hercegovine je jedinstvena administrativna jedinica lokalne samouprave koja je pod suverenitetom Bosne i Hercegovine. Brčko distrikt Bosne i Hercegovine ima vlastitu policiju, koja obavlja sve policijske funkcije predviđene Zakonom o policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.⁹⁹

Policiju Brčkog distrikta Bosne i Hercegovine čini 11 organizacijskih struktura; šef Policije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, zamjenik šefa Policije, Kabinet, pomoćnik šefa Policije, Jedinica za profesionalne standarde, Operativno-komunikacijski centar, Jedinica specijalne policije, Jedinica opće policije, Jedinica saobraćajne policije, Jedinica za istraživanje ratnih zločina, Jedinica za sprečavanje i suzbijanje terorizma i ekstremnog nasilja, Jedinica kriminalističke policije i Jedinica za administrativno-finansijske, tehničke poslove i logistiku.

Posjeta Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine obavljena je dana 13. 12. 2023. godine.

Razgovor s predstavnicima Uprave

Prilikom posjete obavljen je razgovor sa zamjenikom šefa Policije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine¹⁰⁰ i zamjenikom komandira Jedinice opće policije,¹⁰¹ u čijoj su nadležnosti prostorije za zadržavanje lica.

U odnosu na posjetu koju su predstavnici Institucije ombudsmena obavili 2018. godine, kada je Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine bila na staroj lokaciji, ovaj put posjeta je obavljena u novoj zgradi, koja je izgrađena zahvaljujući novčanim sredstvima osiguranim iz sredstava Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i donacija. U novoizgrađenu zgradu, koja izgleda impresivno i prostire se na nešto manje od 10 000 kvadrata, a sastoji se od podruma, prizemlja i dva sprata, Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine uselila je 2021. godine, zajedno sa svim svojim jedinicama. Naime, sredstvima Vlade Brčko distrikta započeta je izgradnja ovog objekta, koji je dovršen još 2017. godine novčanim sredstvima UNDP-a. S tim u vezi, iako je objekat završen prije šest godina, nije odmah useljen, već tek 2021. godine, kada su riješene sve administrativne i tehničke procedure. Nakon što je završen tehnički prijem novoizgrađenog objekta, Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine osigurala je potrebna novčana sredstva za opremanje objekta i kupovinu namještaja. Unutrašnjost zgrade je potpuno sređena i opremljena, dok je trenutno u proceduri proširenje vanjskog dijela. Naime, u planu je izgradnja dodatnog parking prostora oko zgrade, za novih 150 parking mjesta za civilna vozila, odnosno vozila zaposlenika. U toku razgovora istaknuto je da, iako novoizgrađeni objekat ima sve potrebno za rad i funkcioniranje policijskih struktura, prostorije za zadržavanje lica koje se nalaze u ovom objektu nisu u skladu sa standardima, te se trenutno u njima ne smještaju lica lišena slobode. Ove prostorije nemaju prirodne svjetlosti, a ne ispunjavaju ni druge standarde. U planu je njihovo osposobljavanje i adaptacija u skladu s propisanim standardima, a dotad Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i dalje koristi prostorije koje su smještene u objektu koji koristi Jedinica specijalne policije, a koji je udaljen 10-ak km od centra, u mjestu Ograđenovac. Ove prostorije nisu namjenski građene za svrhu zadržavanja lica već su prilagođene tim potrebama. Prilikom ove posjete predstavnici Institucije ombudsmena obišli su prostorije za zadržavanje u novom objektu koje se ne koriste i čija je adaptacija planirana, kao i prostorije na staroj lokaciji, koje se i dalje koriste za smještaj i zadržavanje lica. U ovom dijelu bit će opisano stanje u prostorijama za zadržavanje koje se trenutno koriste.

98 Informacije tražene aktom Oi-K-SA-55/23 od 6. 11. 2023. godine i aktom broj Oi-K-SA-6/24 od 23. 1. 2024. godine.

99 „Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, br. 18/2020, prečišćen tekst, 41/2020,6/2021 i 6/2023.

100 Zamjenik šefa Policije Senad Jašarević.

101 Zamjenik komandira Jedinice opće policije Refim Ibrahimović.

U toku razgovora predstavnici Policije naveli su da je sistematizacijom radnih mjesta u Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine predviđeno zapošljavanje 333 zaposlenika, a trenutno su popunjena 274 radna mjesta.¹⁰² Ističu problem podmlađivanja policije ukazujući na to da će određeni broj policijskih službenika u narednom periodu ostvariti uvjete za penziju, a to se posebno odnosi na policijske službenike koji uplaćuju penzijski staž u Republici Srpskoj, jer u velikoj mjeri koriste mogućnost odlaska u penziju pod povoljnijim uvjetima.¹⁰³ Trenutno je u proceduri konkurs za prijem devet kadeta koji čekaju obuku koja se provodi putem Agencije za školovanje kadrova na nivou Bosne i Hercegovine. Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine svoje policijske službenike šalje na obuku u Banju Luku, Mostar i Sarajevo i ima jako dobru saradnju s entitetskim vlastima. U Policiji su zaposlene osobe oba spola, a u skladu sa zakonskim i podzakonskim propisima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, prilikom zapošljavanja mora se voditi računa o nacionalnom ključu i principu 4-4-2.¹⁰⁴

Prema navodima iz razgovora, Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ima odličnu saradnju s nadležnim tužilaštvom, koja je svakodnevna, dok bi, prema njihovom mišljenju, saradnja s centrom za socijalni rad mogla biti bolja. U Policiji je zaposlen psiholog, koji ima značajnu ulogu kada se lišavaju slobode maloljetna lica i druge ugrožene kategorije lica.

Od 2018. godine nije bilo slučajeva samoubistava u prostorijama za zadržavanje.

Prostorni resursi

Objekat u mjestu Ograđenovac u kojem se nalaze prostorije za zadržavanje lica, a koje se još uvijek koriste, kapaciteta su dvije prostorije, s po dva kreveta. Prilikom smještaja zadržanih lica istaknuto je da se vodi računa o spolnoj strukturi, kao i o činjenici da se odvojeno smjeste maloljetna i punoljetna lica.

Prilikom obilaska ovih prostorija utvrđeno je da su prostorije jednako namještene kao i 2018. godine. U njima se nalaze dva drvena kreveta, koja nisu pričvršćena za pod. Na krevetima se nalaze jastuk i prekrivač navučen posteljinom, koja je uredna i čista. Čistačice redovno održavaju, čiste prostorije i mijenjaju posteljinu. Prostorije imaju dva prozora od pleksiglasa na kojima se sa vanjske strane nalaze rešetke. Prozori omogućavaju dotok prirodne svjetlosti i svježeg zraka. U prostorijama za zadržavanje ne postoji mokri čvor, već se nalazi u odvojenoj prostoriji. Obje prostorije koriste jedan mokri čvor, u kojem su čučavac i umivaonik, a higijena mokrog čvora je ocijenjena kao dobra. Zidovi u prostorijama su okrečeni. Podovi su prekriveni laminatom, koji se na određenim mjestima „razdvojio“, što može biti opasno jer zadržano lice može otkinuti dio laminata i to iskoristiti za samopovređivanje. Cjelokupna higijena u prostorijama ocijenjena je kao dobra. Grijanje je centralno, a u prostorijama se nalaze radijatori. Ispred prostorija nalazi se i protupožarni aparat. Prostorije su pokrivene videonadzorom, a dodatno se nadzor vrši neposrednom kontrolom i opažanjem, jer ispred prostorija boravi dežurni policijski službenik.

U trenutku posjete nije bilo lica lišenih slobode.

Ukupan broj zadržanih lica 141	Ženskih lica	3
	Muških lica	137
	Maloljetnih lica	1
	Stranih državljana	

Tabela s podacima o broju lica lišenih slobode u periodu od 1. 1. do 13. 12. 2023. godine.

¹⁰² Od 274 radna mjesta, 2 mjesta su mandatna, 38 je državnih službenika i 19 namještenika, ostalo su policijski službenici.

¹⁰³ Povoljniji uvjeti obuhvataju izmjenu bodova za penzijski staž i mogućnost upisa ratnog staža.

¹⁰⁴ Princip 4-4-2 podrazumijeva od ukupnog broja zaposlenih 40% Srba, 40% Bošnjaka i 20% Hrvata.

Ishrana

Licima lišenim slobode osigurava se obrok tri puta dnevno o trošku Policije Brčko distrikta. U razgovoru je istaknuto da se poštuju zahtjevi lica ako neko traži specijalni režim ishrane zbog vjerskih, kulturnih ili zdravstvenih razloga. U okviru prostorija za zadržavanje ne postoji prostorija za pripremanje hrane, već se hrana kupuje i donosi licu lišenom slobode.

Prava lica lišenih slobode

Na osnovu člana 22. Zakona o policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovini, doneseno je Uputstvo o postupanju sa licima lišenim slobode¹⁰⁵, kojim se uređuju način prijema lica, način smještaja lica lišenih slobode, zdravstveno-higijenski uvjeti, ishrana, prateća dokumentacija lica lišenih slobode, prava lica, ponašanja lica, otpuštanje i predaja lica, obaveze policijskih službenika, postupanje i ponašanje policijskih službenika Policije prema licima lišenim slobode.

Uvidom u nekoliko nasumično odabranih predmeta utvrđeno je da se poštuju prava lica lišenih slobode. Naime, ova lica su upoznata s mogućnošću korištenja prava na branioca, prava na korištenje usluga medicinskog osoblja i medicinske pomoći, prava na kontaktiranje člana uže porodice i drugih lica. Evidencije sadrže svu potrebnu dokumentaciju koja je propisana Uputstvom, a vode se uredno i čitko. U Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine zaposlene su osobe oba spola, tako da pretres uvijek vrši policijski službenik onog spola kojeg je i lice koje se pretresa. O pretresu lica sačinjava se i zapisnik o pretresanju lica, u kojem se navode predmeti i isprave koji se oduzimaju od lica. Zapisnik, pored lica koje je izvršilo pretres, potpisuje i lice na kojem se vrši pretresanje. Oduzeti predmeti se čuvaju u ormariću za lične stvari. Licima lišenim slobode se obavezno oduzimaju predmeti kojima bi mogli nanijeti povrede sebi ili drugima. Oduzeti predmeti licu se vraćaju kada prestanu razlozi za zadržavanje, a lice svojeručnim potpisom potvrđuje da ih je preuzelo.

Preporuke ombudsmena Bosne i Hercegovine

Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine:

- da se što prije stave u funkciju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode koje se nalaze u objektu Policije i da se prilikom stavljanja u funkciju ovih prostorija vodi računa o tome da ispunjavaju sve propisane standarde.

¹⁰⁵ Uputstvo o postupanju sa licima lišenim slobode, br. 14.05/1-02-13145/11 od 10. 2. 2012. godine, doneseno od strane šefa policije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

5. Zaključna razmatranja

Svim građanima u Bosni i Hercegovini se kako međunarodnim standardima tako i domaćim zakonodavstvom garantira pravo na ličnu slobodu, dok je lišavanje slobode dopušteno samo iz razloga i po postupku koji je predviđen zakonom. Također, zadržavanjem lica u prostorijama za zadržavanje može se ograničiti njihovo kretanje samo iz zakonom propisanih razloga. Prema svim licima lišenim slobode policijski službenici su dužni da postupaju s pažnjom i poštovanjem, osiguravajući da se njihova osnovna ljudska prava poštuju u svakom trenutku. Ova lica moraju biti tretirana bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, a svako od njih se treba posmatrati kao pojedinac s potrebama koje su od značaja za njegovo zdravlje ili stanje.

Prilikom rada na ovom izvještaju, a nakon obilazaka policijskih uprava obuhvaćenih izvještajem, utvrđeno je da policijski službenici u najvećoj mjeri poštuju prava lica lišenih slobode.

Policijski službenici posjeduju značajan nivo svijesti o pojmu torture kao nedozvoljenom obliku ponašanja, koji je dostignut zahvaljujući brojnim edukacijama koje su pohađali. Ovim edukacijama nastoji se preventivno djelovati i podizati svijest policijskih službenika o pravima i postupanju prema licima lišenim slobode, kako od momenta njihovog lišenja pa do puštanja na slobodu. Također, rad na izvještaju pokazao je da i dalje postoje određeni problemi s kojima se suočavaju pojedine policijske uprave (*npr. uvjeti u prostorijama za zadržavanje nisu adekvatni, nedovoljan broj policijskih službenika i slično*), što u praksi može dovesti do kršenja ljudskih prava lica lišenih slobode. Upravo iz navedenih razloga, po mišljenju ombudsmena, potrebno je nastaviti kontinuirano s treninzima i edukacijama svih policijskih službenika o pravima lica lišenih slobode, zatim u pojedinim policijskim upravama poboljšati uvjete, zaposliti dodatni broj policijskih službenika, a sve kako bi mogućnost torture prema ovim licima bila svedena na najmanju moguću mjeru.

U odnosu na posjete iz 2018. godine, u nekim policijskim upravama došlo je do značajnih poboljšanja uvjeta,¹⁰⁶ dok su u drugim uvjeti još uvijek loši, a zatečeno stanje u prostorijama nije nimalo bolje u odnosu na prethodnu posjetu.¹⁰⁷ I dalje je problem što su postojeće prostorije ograničenog kapaciteta, kao i to da prostorije koje se nalaze u okviru jedne policijske stanice koriste i druge stanice koje su u sklopu iste policijske uprave, a ponekad i neke od policijskih agencija.

Prilikom obilaska terena predstavnici Institucije ombudsmena su u prostorijama za zadržavanje pojedinih policijskih uprava zatekli lica lišena slobode te iskoristili priliku da s njima kratko obavljaju razgovor i provjere njihove utiske o odnosu policijskih službenika prema njima. Pohvalno je da niko od zatečenih lica nije imao primjedbe na postupanje i tretman policijskih službenika, što potvrđuje ranije zapažanje ombudsmena kako policijski službenici u najvećoj mjeri poštuju prava lica lišenih slobode.

Uvidom u dokumentaciju lica lišenih slobode, utvrđeno je da, kao i ranije, nadležni policijski organi sve evidencije vode uredno, da one sadrže sve potrebne obrasce koji su čitko popunjeni, te da su lica obaviještena o svojim pravima, što potvrđuju svojeručnim potpisom. U pojedinim policijskim stanicama pored propisane evidencije, nadležni vode i svoje „sveske“, u kojima ručno upisuju pojedine informacije vezano za lica lišena slobode, iako realno za to i ne postoji potreba jer propisani obrasci sadrže sve potrebne podatke, a ova praksa je možda ostala kao relikv najranijeg vremena.

¹⁰⁶ Policijska uprava Doboj, Policijska stanica za bezbjednost saobraćaja.

¹⁰⁷ Policijska uprava Bijeljina, Policijska stanica Centar; Policijska uprava Zeničko-dobojskog kantona, Policijska uprava 1, Policijska stanica Centar.

Također, na osnovu dobijenih informacija od strane nadležnih organa zaključeno je da su i sada najčešći razlozi zadržavanja lica prekršaji iz zakona o sigurnosti saobraćaja na putevima (upravljanje motornim vozilom pod dejstvom alkohola) te pojedina krivična djela, posebno zloupotreba opojnih droga, nasilničko ponašanje, teška krađa, od kojih je krivično djelo nasilja u porodici u značajnoj mjeri u porastu u odnosu na raniji period.

Elektronska evidencija lica lišenih slobode koja se koristi na nivou Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske pokazala se kao odlična praksa i nakon nekoliko godina primjene, te je potvrdila ranija zapažanja ombudsmena da ima brojne prednosti jer omogućava trajno čuvanje podataka o licima lišenim slobode bez mogućnosti njihovog fizičkog uništavanja, transparentnost u postupanju policijskih službenika i u svakom trenutku dostupnost ovih podataka. Od posebnog značaja za rad policijskih službenika jeste to što ova evidencija omogućava da policijski službenici iz različitih dijelova Republike Srpske imaju uvid u podatke svih lica lišenih slobode, bez obzira na teritoriji koje policijske uprave su ova lica lišena slobode. Također, ombudsmeni pohvaljuju postupanje nadležnih, koji su u odnosu na 2018. godinu izvršili usklađivanje evidencije s odredbama, odnosno članovima Krivičnog zakonika Republike Srpske.

Prilikom izrade i ovog izvještaja predstavnicima Institucije ombudsmena osiguran je pristup svim prostorijama, pružene su sve potrebne informacije, omogućen je nesmetan uvid u traženu dokumentaciju i time ponovo dokazan visok nivo profesionalizma i saradnje od strane ovlaštenih policijskih službenika s Institucijom ombudsmena.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine ovim putem izražavaju zahvalnost rukovodiocima i osoblju policijskih uprava/stanica obuhvaćenih posjetama, koji su članovima Radne grupe za izradu ovog izvještaja pružili sve potrebne informacije u toku posjeta, pa i nakon završenih posjeta bili na raspolaganju za dostavljanje dodatnih informacija i podataka.

6. Generalne preporuke ombudsmena Bosne i Hercegovine

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine upućuju sljedeće preporuke Vladi Republike Srpske, Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Vladi Kantona Sarajevo, Vladi Zeničko-dobojskog kantona, Vladi Srednjobosanskog kantona, Vladi Tuzlanskog kantona i Vladi Hercegovačko-neretvanskog kantona:

- da izvrše izdvajanje neophodnih budžetskih sredstava u cilju realizacije preporuka ombudsmena Bosne i Hercegovine upućenih nadležnim ministarstvima unutrašnjih poslova koje se odnose na neophodne adaptacije prostorija za zadržavanje (u skladu i po uzoru na standarde predviđene Evropskim zatvorskim pravilima), što podrazumijeva i instaliranje videonadzora u svrhu kontrole i prevencije nepoželjnog ponašanja ili samopovređivanja lica lišenih slobode, posebno vodeći računa o rasporedu kamera (kamere bi trebale biti pozicionirane u hodnicima kojima se prilazi prostorijama za zadržavanje/ćelijama i ne bi trebale da pokrivaju tzv. mokri čvor);
- da izdvoje budžetska sredstava potrebna za upošljavanje dodatnog kadra – ovlaštenih službenih lica u policijskim upravama/stanicama, a u skladu s utvrđenim sistematizacijama radnih mjesta;
- da u okviru stručnog usavršavanja ovlaštenih službenih lica koja postupaju prema licima lišenim slobode nastave kontinuirane, specijalizirane i licencirane obuke, koje će zadovoljiti najviše domaće i međunarodne standarde u ovoj oblasti.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine upućuju sljedeću preporuku Ministarstvu unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine:

- da se uspostavi elektronska evidencija lica lišenih slobode.

ANEKS I – RASPORED OBAVLJENIH POSJETA I SASTANAKA

DATUM POSJETE	PREDSTAVNICE INSTITUCIJE OMBUDSMENA	MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA, POLICIJSKA UPRAVA, POLICIJSKA STANICA	IME I PREZIME SAGOVORNIKA
4. 10. 2023. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo Zeničko-dobojskog kantona Polijska uprava 1 Polijska stanica Centar	Samir Valentić, komandir Policijske stanice Šemsudin Šarić, zamjenik komandira
4. 10. 2023. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo unutrašnjih poslova Srednjobosanskog kantona, Polijska uprava Travnik, Polijska stanica Travnik	Dragan Škulj, komandir Policijske stanice Almir Mekić, zamjenik komandira
5. 10. 2023. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, Polijska uprava Centar, Polijska stanica Centar	Muhamed Imširović, komandir Policijske stanice Erol Adžajić, komandir Jedinice za profesionalne standarde i unutrašnju kontrolu
12. 10. 2018. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo unutrašnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona, Polijska uprava Mostar, Polijska stanica Mostar Centar	Asim Brajović, komandir Policijske stanice
25. 10. 2023. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Polijska uprava Doboj, Polijska stanica za bezbjednost saobraćaja	Ljubiša Đukanović, komandir Policijske stanice
26. 10. 2018. godine	Vedrana Pavlović, Dejana Kozomara, Fatima Račić	Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, Polijska uprava Tuzla, Polijska stanica Centar	Emin Jusufović, komandir Sektora za obezbjeđenje objekata i ličnosti Danijela Petrović, inspektorica, zamjenica komandira pri Sektoru uniformisane policije
5. 12. 2023. godine	Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Polijska uprava Prijedor, Polijska stanica Prijedor 1	Lazar Brdan, komandir Policijske stanice Mile Došenović, Milan Lačman

<p>6. 12. 2023. godine</p>	<p>Vedrana Pavlović, Vanja Burić, Dejana Kozomara</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Polijska uprava Banja Luka, Polijska stanica Centar</p>	<p>Milan Salamandija, komandir Policijske stanice Centar</p>
<p>13. 12. 2023. godine</p>	<p>Vedrana Pavlović, Dejana Kozomara</p>	<p>Policijska Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Polijska stanica Brčko</p>	<p>Senad Jašarević, zamjenik šefa Policijske Refim Ibrahimović, zamjenik komandira Jedinice opće policije Marko Vrhovac, pomoćnik komandira Jedinice opće policije</p>
<p>14. 12. 2023. godine</p>	<p>Vedrana Pavlović, Dejana Kozomara</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Polijska uprava Bijeljina, Polijska stanica Bijeljina 1</p>	<p>Duško Vasiljević, komandir Policijske stanice Aleksandar Ibranić, inspektor Sektora policije Snježana Pančić, načelnica Odjeljenja za materijalno-finansijske i tehničke poslove</p>

